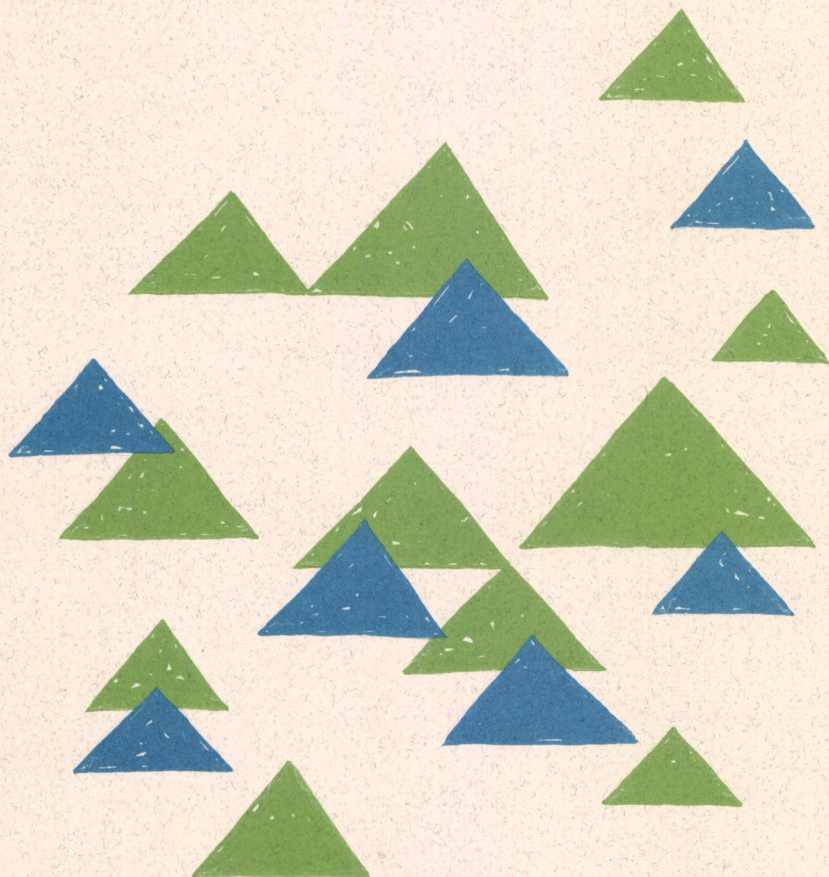

METSÄSEKTORIN AJANKOHTAISKATSAUS 1992

METSÄNTUTKIMUSLAITOKSEN TIEDONANTOJA 436

METSÄSEKTORIN AJANKOHTAISKATSAUS 1992

METSÄNTUTKIMUSLAITOKSEN TIEDONANTOJA 436

METSÄSEKTORIN AJANKOHTAISKATSAUS 1992

Kirjoittajat aihealueittain:

Metsäsektorin suhdannekuva 1992 ja 1993

*Mikko Tervo ***

Metsäsektorin toimintaedellytykset Kansainväliset ja kotimaiset suhdannenäkymät

*Lauri Hetemäki ***
*Jari Kuuluvainen***

Metsävarat Puuntuotannon panostus ja julkinen tuki Metsäverotuksen muutoksen vaikutukset

*Markku Siitonen **
*Jukka Aarnio ***
*Harri Hänninen ***
*Jari Kuuluvainen ***
*Ville Ovaskainen ***

Metsäteollisuus

Vienti ja tuotanto
Markan kelluttamisen vaikutukset
Hinnat ja kustannukset
Metsäteollisuuden työvoima

*Anne Toppinen ***
*Lauri Hetemäki ***
*Eero Mikkola **
*Pertti Elovirta ***

Metsätalous

Raakapuumarkkinat ja puuhuolto
Puuntuotannon yksikkökustannukset
Metsätalouden työvoima

*Eero Mikkola **
*Elina Mäki-Simola **
*Pekka Ollonqvist ***
*Pertti Elovirta ***

Metsäteollisuuden suhdannetiedustelu

*Raija-Riitta Enroth ***
*Riitta Hänninen ***

Metsänomistajien puukauppatedustelu

*Raija-Riitta Enroth ***

* Metsäntutkimuslaitos
Unioninkatu 40 A

00170 Helsinki
puh. (90) 857 051
telekopio (90) 625 308

** Metsäntutkimuslaitos
Valimotie 13 b B
PL 37
00381 Helsinki
puh. (90) 556 276
telekopio (90) 506 1484

Esipuhe

METLAN metsien käytön tutkimusosasto julkaisee toisen Met-säsektorin ajankohtaiskatsauksen. Metsäteollisuustuotteiden vientimarkkinoiden, metsäteollisuuden ja metsätalouden suhdannetilannetta valottava katsaus on tuotettu osaston taloudellisten tutkimusten, metsien inventoinnin ja metsätilastollisen tietopalvelun yhteistyönä.

Katsaushanketta on vetänyt erikoistutkija Mikko Tervo. Eri lukujen kirjoittajat yhteystietoineen esitellään julkaisun alussa. Heidän lisäksi erityisesti Martti Aarne, Heikki Pajuoja ja Esa Ylitalo ovat osallistuneet katsauksen suunnitteluun ja kommentointiin. Julkaisun ovat saattaneet painoasuun Hannu Pelkonen, Timo Tirronen ja Anna-Kaisu Korhonen.

Helsingissä 10. marraskuuta 1992

Aarne Reunala
Vs. tutkimusjohtaja
Metsien käytön tutkimusosasto

Sisällys

Metsäsektorin suhdannekuva 1992 ja 1993

1. Metsäsektorin toimintaedellytykset	8
11. Kansainväliset suhdannenäkymät	8
12. Suomen kansantalouden ja metsäteollisuuden kehitys	10
13. Metsävarojen hyväksikäyttö	12
14. Puuntuotannon kokonaiskustannukset ja julkinen tuki	15
<i>Metsäverotuksen muutoksen vaikutuksista</i>	18
2. Metsäteollisuus	21
21. Metsäteollisuustuotteiden vienti ja tuotanto	21
<i>Markan kelluttamisen vaikutukset metsäteollisuuteen</i>	25
22. Metsäteollisuuden hinnat ja kustannukset	27
23. Metsäteollisuuden työvoima	29
3. Metsätalous	33
31. Raakapuumarkkinat ja puuhuolto	33
32. Puuntuotannon yksikkökustannukset	39
33. Metsätalouden työvoima	41
4. Metsäteollisuuden suhdannetiedustelu	45
41. Vuoden 1992 lopun suhdannetilanne	45
42. Suhdanneodotukset toimialoittain vuonna 1993	47
43. Suhdannekäänteen ajoittuminen ja yrityksen toimintaan vaikuttavat tekijät	51
5. Metsänomistajien puukauppatedustelu	53
51. Puunmyynnit ja puuntuotanto	53
52. Kantohintaodotukset	54
53. Verotusmuodon valinta	55

Metsäsektorin suhdannekuva 1992 ja 1993

Metsäteollisuuden tuotanto ja vienti ovat elpyneet vuonna 1992 ja yritysten kannattavuus on parantumassa. Suomen metsäteollisuuden viennin kasvu perustuu keskeisesti markkinaosuuksien kasvattamiseen hyvän kilpailukyvyn turvin. Vuoden 1991 devalvaatio ja markan arvon alentuminen syksyllä 1992 yhdessä puun, energian ja työpanoksen hintakehityksen kanssa on parantanut metsäteollisuuden kansainvälistä kilpailukykyä.

Metsäteollisuusyrityksille syys-lokakuun vaihteessa tehdyn tiedustelun mukaan kapasiteetin käyttöaste lähestyi syksyllä 90 prosenttia. Tuotannon ja viennin kasvusta huolimatta metsäteollisuuden työllisyys heikkeni vuonna 1992 ja pysyy ennallaan vuonna 1993. Puutavarateollisuuden työllisyys on heikentynyt eniten.

Vuoden 1993 odotetaan olevan metsäteollisuudessa jo varsin hyvä. Koko metsäteollisuuden viennin arvon ennustetaan kasvavan noin kymmenen prosenttia. Rakennusteollisuuden taantuma kotimaassa ja ulkomailla kuitenkin jatkuu. Massa- ja paperiteollisuuden eräiden tuoteryhmien näkymiä varjostaa ylikapasiteetti, kun taas kartongin markkinat pysyvät vakaina. Vuoden 1993 alkupuolella metsäteollisuuden kapasiteetin käyttöasteen odotetaan olevan vielä 1–3 prosenttia syksyn 1992 tasoa korkeampi. Vuoden 1993 lopulla viennin kasvun odotetaan perustuvan taloudellisen aktiviteetin lisääntymiseen Länsi-Euroopassa.

Puunhankinnassa pääoman ja työpanoksen käyttö tehostuvat. Teollisuuden raakapuuvarastot ovat pienentyneet ja pystyvarastojen osuus varastoista kasvanut. Puunkorjuun koneellistaminen nostaa työn tuottavuutta, mutta on lisännyt ja lisää edelleen metsätyövoiman työttömyyttä.

Raakapuumarkkinoilla on meneillään toinen vuosi, jolloin puukauppaa käydään ilman keskitettyä hintasuositussopimusta. Puun hinta on laskenut vuodesta 1990 aina syksyyn 1992. Vuoden 1991 puunmyyntisulun jälkeen puukauppa on vilkastunut. Yksityismetsien raakapuun myyntimäärät nousevat vuonna 1992

noin 27 miljoonaa kuutiometriin. Markkinatilanne on kuitenkin ollut puutavaralajeittain ja alueittain epäyhtenäinen. Koivukuitupuusta on ollut niukkuutta, mutta mäntykuidusta ylitarjontaa. Markkinahakkuiden kokonaismääräksi vuonna 1992 arvioidaan 39 miljoonaa kuutiometriä. Raakapuun tuonti on kasvanut ja metsäteollisuusyhtiöiden metsien hakkuut ovat olleet keskimääristä suurempia.

Metsänomistajille osoitetun kyselyn mukaan 36 prosenttia metsänomistajista oli myynyt tai aikoi myydä puuta vuonna 1992. Vuonna 1993 aikoo myydä joka viides metsänomistaja. Maanviljelijät uskoivat muita useammin kantohintojen nousevan sekä ensi vuonna että kahden sitä seuraavan vuoden kuluessa. Hintojen nousuodotukset olivat yhteisiä myös niille, jotka aikovat myydä vuonna 1993. Teollisuus puolestaan odottaa puun hintojen edelleen laskevan.

Tiedustelun mukaan yksityismetsien pinta-alasta lähes 60 prosenttia siirtyy myyntitulojen verotuksen piiriin vuonna 1993. Myyntiveroon siirtyminen on osaltaan lisännyt puukauppoja vuonna 1992. Välittömästi myyntiveron voimaantulon jälkeen veromuodon muutos heikentää puuntarjontaa ja aiheuttaa nousupainetta hintoihin. Vaikutus jäänee kuitenkin suhteellisen pieneksi verrattuna muihin puukaupan vaihteluihin. Muutoksen yhteydessä metsäverokertymä aluksi supistuu, kun valtaosa pinta-alaverokertymästä jää pois. Jatkossa verokertymä tulee vaihtelevaan puukaupan suhdanteiden mukaan.

Hakkuumahdollisuuksien käyttöaste on ollut erityisen matala laman aikana. Supistuminen on kohdistunut yksityismetsiin. Vuoden 1993 alusta voimaantuleva metsänparannuslain uudistus pyrkii metsien kasvun ja kunnon ylläpitämiseen, mutta ei tue entisessä laajuudessa puuntuotannon lisäämistä. Metsänhoito- ja perusparannustyöt edellyttävät vuoden 1993 alusta lähtien aiempaa selvemmin metsänomistajan omaehtoista panostusta, sillä metsänparannuslainsäädäntöä myönnetään enää yhteishankkeina toteutettaviin ojitus- ja tiehankkeisiin. Kantorahatulojen laskettua tällä voi olla vaikutusta metsänparannustöiden laajuuteen. Noin 60 prosenttia metsänomistajista aikoo kuitenkin tehdä vuonna 1993 metsänhoito- ja perusparannustöitä tavanomaisen määrän.

1. Metsäsektorin toimintaedellytykset

11. Kansainväliset suhdannenäkymät

Deflaatio jatkuu

OECD-maiden talouskasvu hidastui vuosikymmenen taitteessa. Kasvutaantumien pohja ohitetaan kuitenkin vuonna 1992. Teollisuusmaiden talouskasvun ennakoitaan vuonna 1992 olevan noin 1,5 prosenttia ja vuonna 1993 bruttokansantuotteen kasvu jäänee OECD:n aiemmin ennakoimaa 3 prosenttia hitaammaksi. OECD-maiden kasvunnuusteissa epävarmuutta lisäävät monet tekijät: Teollisuusmaat ovat lähes 30 vuotta jatkuneen nopean inflaation jälkeen sopeutumisessa deflaatioon ja velkakriisiin. Valtiot, yritykset ja kotitaloudet ovat ajautuneet rahoitusongelmiin useissa maissa ja luotonsaanti on vaikeutunut. Nopean kasvun tunnusmerkkejä ei keskeisissä teollisuusmaissa ole vielä havaittavissa.

EY-maiden vaikeudet yhtenäisen talous- ja valuuttakurssipolitiikan harjoittamisessa vaikeuttavat osaltaan talouksien elpymistä. Lisäksi pääomaliikkeiden täydellinen vapautuminen ja valuuttamarkkinoiden epävarmuus ovat

tehneet kokonaistaloudellisen kehityksen ennustamisen aiempaa vaikeammaksi. Valuuttamarkkinat vakiintunevat syksyn 1992 häiriöiden jälkeen, mutta punnan kurssin kiinnittäminen saattaa siirtyä pitkälle kevääseen 1993. EY-maiden yhdentymiselle asetetut ns. konvergenssiehdot asettavat rajat maiden inflaatio-, korko- ja valuuttakurssikehitykselle, budjettivajeelle ja julkisen sektorin velkaantumiselle. Sopeutuminen näihin ehtoihin edellyttää tiukan raha- ja finanssipolitiikan jatkamista.

Vaikka korkotason EY-maissa voidaan odottaa jonkin verran laskevan, velkaisuus ja ongelmat luotonsaannissa yhdessä julkisen sektorin supistusten kanssa hidastavat yksityisen kulutuksen, rakennustuotannon ja investointien kasvua useimmissa Länsi-Euroopan teollisuusmaissa vielä 1993.

Hidas kasvu käynnistynyt

Yhdysvalloissa eivät edes ennätyskellisen alhaiset lyhyet korot ole saaneet taloutta ripeään kasvuun. Pitkät korot ovat pysyneet korkeina ja kotitaloudet ja yritykset pyrkivät edelleen vähentämään velkaantumistaan. Investoinnit ja kulutuskysyntä eivät ole lähteneet

odotetusti nousuun. Bruttokansantuotteen kasvu on vuonna 1992 noin 1,5 prosenttia ja ensi vuonna noin 2 prosenttia.

Saksan talouden kehitykselle on ollut ominaista toisaalta entisen Itä-Saksan jälleenrakentamisen aiheuttama inflaatiopaine ja toisaalta talouskasvun selvä hidastuminen maan länsiosissa. Tiukka finanssipolitiikka ennakoi julkisen kulutuksen pysymistä lähivuosina suunnilleen vuoden 1992 tasolla. Yksityiset investoinnit entiseen Itä-Saksaan kasvavat edelleen vuonna 1993. Saksan korkotasoa on hitaassa laskussa keskuspankin hienoisien linjamuutoksen seurauksena. Inflaatiopaine on jonkin verran hellittämässä maan länsiosien kasvun hidastumisen seurauksena ja mm. väliaikaisten verojen korotusten poistuttua. Bruttokansantuote kasvaa yhden prosentin verran vuonna 1992, eikä kasvun nopeutumista juuri ole odotettavissa vielä vuonna 1993.

Isossa-Britanniassa taantuma on ollut odotettua syvämpi ja pidempi. Punnan devalvoituminen syksyllä 1992 parantaa vientiteollisuuden edellytyksiä ja irrottautuminen ERM-mekanismista (Euroopan valuuttajärjestelmän vaihtokurssimekanismi) on alentanut korkotasoa selvästi. Valtion velkaantuminen yhdessä yritysten ja kotitalouksien rahoitusvaikeuksien kanssa hidastaa kuitenkin edelleen talouden kääntymistä nousuun. Aiemmin suunniteltu

ekspansiivinen finanssipolitiikka ei myöskään toteutune valtion korkean velkaantumisen vuoksi. Bruttokansantuote laskee vuonna 1992 vajaan prosentin mutta vuonna 1993 sen ennakoitaan nousevan jo lähes 2 prosenttia. Rakennusteollisuus supistuu vajaan 1,5 prosentin vuosivauhdilla, kun supistuminen viime vuonna oli 5,5 prosenttia.

Ranskan taloudellinen kehitys on ollut muita EY-maita nopeampaa, tosin työttömyys on korkea. Bruttokansantuote kasvaa vuonna 1992 vajaan 2 prosenttia ja vuonna 1993 hieman yli 2 prosenttia. Kasvu tulee pääasiassa vientiteollisuudesta eikä kotimarkkinoiden selvää elpymistä odoteta vielä vuonna 1993. Investointitoiminnan ja kulutuskysynnän nopea vilkastuminen ei näytä todennäköiseltä vaikka korot hieman laskevatkin. Finanssipolitiikka pysyy myös edelleen neutraalina. *Hollannin* talouden kehitys on ollut vakaata, joskin myös Hollannin bruttokansantuotteen ennakoituja kasvuluksia on vuoden mittaan korjattu alaspäin. Vuonna 1992 bruttokansantuotteen kasvu jää noin 1,5 prosenttiin ja vuonna 1993 vajaan 2 prosenttiin.

Suomen kilpailijamaista *Kanadan* odotetaan elpyvän melko nopeasti vuonna 1993. Nopeinta kasvu on talonrakennuksessa, ja vientiteollisuus säilyttäne kilpailukykyä lähinnä Kanadan dollarin devalvoitumisen ja alhaisen inflaa-

tion johdosta. USA:n rakennustuotannon hidas elpyminen aiheuttaa paineita erityisesti Kanadan sahatavaran viennin lisäämiseen Eurooppaan.

Ruotsin kokonaistuotanto supistuu noin prosentin vuonna 1992, ja supistuminen jatkuu vajaan 0,5 prosentin verran vielä vuonna 1993. Heikentyneen kilpailukyvyyn odotetaan paranevan ja viennin elpyvän vuonna 1993. Viennin kehitys riippuu kuitenkin olennaisesti kruunun arvon kehityksestä. Ruotsin hallituksen kokoaman talouden kriisipaketin arvioidaan vaikuttavan noin 3–4 prosentin sisäistä devalvaatiota vastaavasti. Julkisen sektorin odotettavissa olevat supistukset ja kotimaisen rakennusteollisuuden lama aiheuttavat paineita metsäteollisuustuotteiden viennin lisäämiseen.

Teollisuusmaiden hitaan kasvun ja alhaisen investointiasteen vuoksi metsäteollisuustuotteiden markkinat eivät merkittävästi kasva Suomen tärkeimmällä markkina-alueella Länsi-Euroopassa. Suomen metsäteollisuuden viennin kasvu vuonna 1993 perustuikin keskeisesti markkinaosuuksien kasvattamiseen parantuneen kilpailukyvyyn turvin.

12. Suomen kansantalouden ja metsäteollisuuden kehitys

Vienti lisääntyy merkittävästi

Suomen kansantalouden kehitys on vuoden 1992 aikana muuttunut hyvin kaksijakoiseksi: Kotimarkkinoiden syvä lama on jatkunut edelleen, eikä selviä muutoksen merkkejä ole vielä näkyvissä. Toisaalta vientisektori on elpynyt voimakkaasti ennätyksellisen hyvän kilpailukyvyyn avulla, ja tämä kehitys näyttää jatkuvan myös vuoden 1993 aikana. Kuluvana vuonna bruttokansantuote supistuu vielä 1,5 prosenttia, mutta kasvaa vuonna 1993 jo 2,5 prosenttia. Korkean korkotason seurauksena teollisuuden investointilama on jatkunut ja investointien supistuminen on ajanjaksolla 1990 – 93 suurinta sitten viime sotien. Yritysten ja kotitalouksien rahoitusasemaa heikentävä deflaatio ja velkakriisi jatkuu vuoden 1992 loppuun, ja tilanteeseen on odotettavissa ensi vuonna vain lievää parantumista.

Länsi-Euroopan korkea korkotasoo, Suomen valtiontalouden budjettivaje sekä epäluottamus valitun talouspoliittisen linjan pitävyyteen ja alhainen inflaatio ovat pitäneet kotimaiset reaalikorot korkealla vuonna 1992. Keskeisten EY-mai-

den korkotason lasku sekä Suomen julkisen sektorin menojen leikkaukset ja talouden elpyminen mahdollistivat kuitenkin loppuvuodesta 1992 kotimaisten markkinakorkojen alenemisen ja tämän kehityksen odotetaan jatkuvan myös vuonna 1993.

Metsäteollisuuden investoinnit vastaavat vuonna 1992 noin 10 prosenttia liikevaihdosta ja siten riittävät vain nykyisen kapasiteetin korjausinvestointeihin. Toisaalta viennin kasvun myötä metsäteollisuuden kapasiteetin käyntiaste nousee vuonna 1992 ja kasvaa edelleen vuoden 1993 aikana, mikä lisää myös investointiastetta ensi vuonna. Alhainen kysyntä kotimarkkinoilla ei oleellisesti vaikuta massa-, paperi- ja vaneriteollisuuden tilanteeseen, mutta lisää sahateollisuuden tarvetta suuntautua vientimarkkinoille.

Metsäteollisuuden velkaantumisen pysyminen vuonna 1992 edelleen korkeana, joskin viennin kasvu, tuotantokustannusten aleneminen ja alhaiset investoinnit ovat kääntäneet vuonna 1989 alkaneen velkojen kasvun laskuun. Ensi vuonna kasvava vienti ja korkotason aleneminen parantavat toimialan yritysten rahoitusasemaa selvästi.

Vuoden 1991 syksyllä tapahtunut markan devalvaatio edesauttoi viennin kasvua vuonna 1992. Devalvoitumisen vaikutusta vähensi tosin Yhdysvaltain dollarin arvon syksyyn asti jatkunut

heikentyminen. Lisäksi eräiden keskeisten massa- ja paperiteollisuustuotteiden vientihintojen lasku heikensi viennin arvon lisäystä. Markan kelluttamisen ja Länsi-Euroopan valuuttamarkkinoiden muutosten aiheuttama epävarmuus vaikeuttaa vientikauppojen sopimista syksyllä 1992. Mikäli Suomen markan selvä devalvoituminen tärkeimpien vienti- ja kilpailijamaiden valuuttoihin nähden jää pysyväksi, voidaan loppuvuodesta 1992 ja vuonna 1993 odottaa viennin edelleen kasvavan.

Ensi vuoden alussa voimaan tulevat Euroopan talousalueen (ETA) syntyyn liittyvät muutokset eivät aiheuta merkittäviä muutoksia metsäteollisuudessa vuonna 1993. EY-maiden Euroopan rahaliitolle sopimat konvergenssikriteerit linjaavat Suomen talouspolitiikkaa myös lähivuosina. Talouspoliittinen liikkumavara on pieni eikä raha- ja finanssipolitiikassa ole odotettavissa merkittäviä linjan muutoksia vuonna 1993.

Metsäteollisuuden ennätysellisen hyvän kilpailukyky

Metsäteollisuuden tuotantopanosten reaali hinnat ovat joko laskeutuneet tai pysyneet vakaina kahden viime vuoden aikana, ja siten toimialan kustannuskilpailukyky on parantunut selvästi vuosina 1991–92. Vuonna 1990 alkanut kanto hintojen lasku jatkui vielä kuluvana vuonna. Metsäteollisuuden ka-

pasiteetin käyttöasteen kasvun ja osittain myös metsäverouudistuksen siirtymäkauden vaikutusten seurauksena kantohintojen laskekehitys kuitenkin taittuu vuonna 1993. Metsäteollisuuden käyttämän sähkön hinta on Suomessa Länsi-Euroopan halvinta, eivätkä vuonna 1993 voimaan tulevat energia- ja haittaverot oleellisesti muuta tilannetta. Myöskään uudistukset sosiaali- ja eläkevakuutusmaksuissa ja pääomatulojen verotuksessa eivät aiheuta merkittäviä muutoksia toimialan kustannuskilpailukykyyn.

Alhainen inflaatio ja markan arvon heikkeneminen ovat parantaneet metsäteollisuuden hintakilpailukykyä merkittävästi kuluvana vuonna, ja mikäli markan selvä devalvoituminen jää voimaan kelluttamisen päätyttyä, tämä kehitys jatkunee edelleen vuoden 1993 aikana. Kapasiteetin vajaa käyttö teollisuudessa ja kotimarkkinoiden lama vaimentavat devalvoitumisen aiheuttamia inflaatiopaineita.

Metsäteollisuuden kilpailukyvyyn kannalta keskeiset epävarmuustekijät liittyvätkin markan kurssin kehitykseen suhteessa kilpailija- ja vientimaihin ja maltillisen tuloratkaisun aikaansaamiseen.

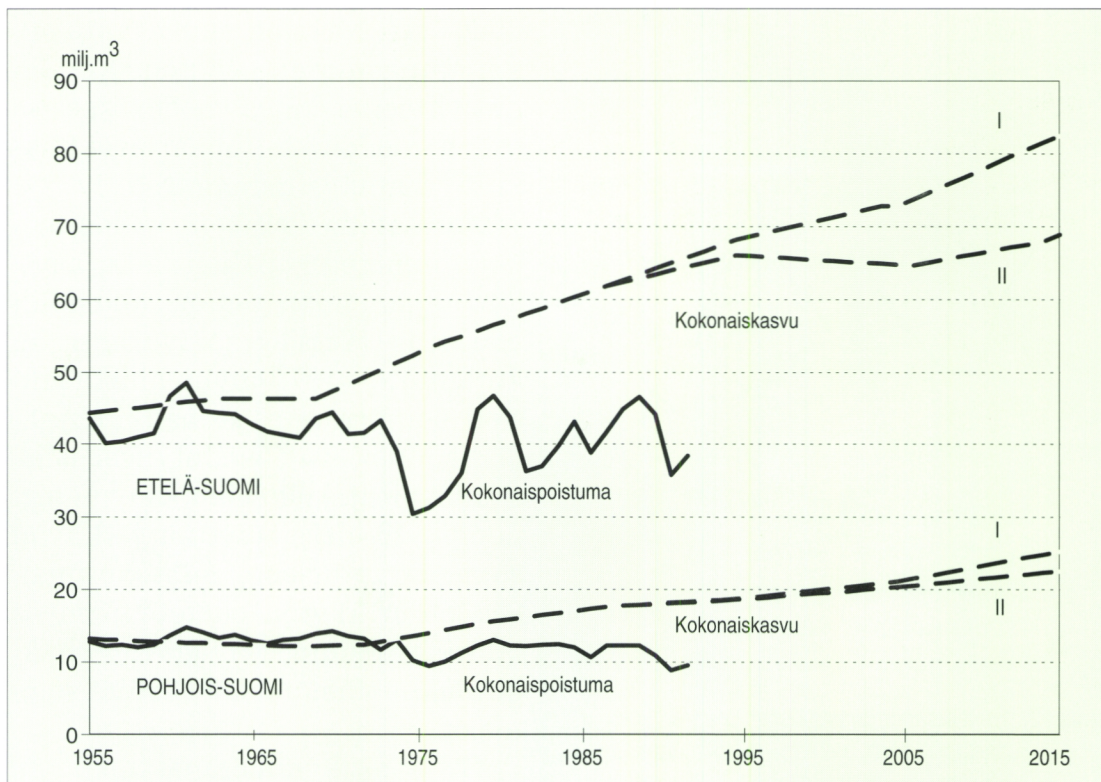
13. Metsävarojen hyväksikäyttö

Poikkeuksellisen vähäinen poistuma

Hakkuiden ja puiden luontaisen poistuman kokonaismäärä on viime kymmenvuotisjaksolla vaihdellut 45 ja 59 miljoonan kuutiometrin välillä vuodessa. Vuotuinen poistuma oli 1980-luvulla keskimäärin 54 miljoonaa kuutiometriä, mikä on pitkän ajan keskimääräistä tasoa. Vuoden 1992 poistumaksi arvioidaan 48 miljoonaa kuutiometriä.

Vuosina 1991–92 yksityismetsien poistuma supistui 19 prosenttia 1980-luvun keskimääräiseen poistumaan verrattuna ja metsähallituksen poistuma 6 prosenttia, kun taas poistuma metsäteollisuuden omista metsistä lisääntyi 40 prosenttia. Kaikkiaan vuosien 1991–92 keskimääräinen poistuma oli 14 prosenttia 1980-luvun keskiarvoa pienempi.

Yksityismetsien poistuma oli alimmillaan vuonna 1991, jolloin metsänomistajien omat puunmyyntirajoitukset ajoittuivat yksin metsäteollisuustuotteiden menekien supistumisen ja teollisuuden puuvarastojen pienentämisen kanssa. Yksityismetsillä on kuitenkin edelleen keskeisin asema puumarkkinoilla, sillä yksityismetsiä on noin 65 prosenttia koko metsäalasta ja niissä sijaitsee yli 75 prosenttia lähivuosisikymmenien hak-

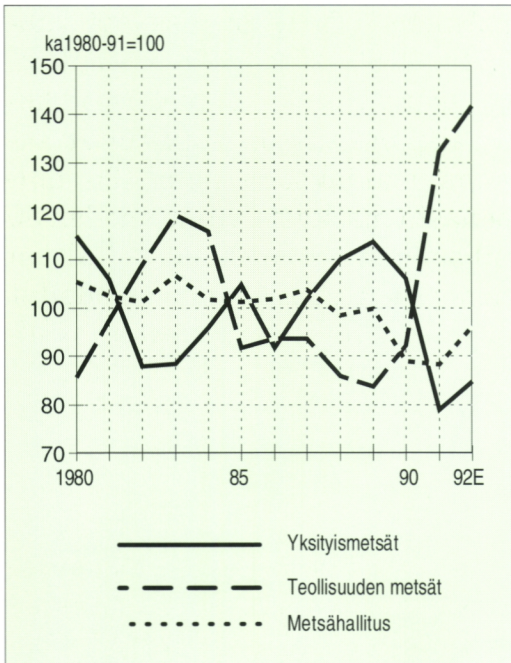
Kuva 1. Kokonaispoistuma vuosina 1955–2015 ja metsien kasvu vuosina 1955–2015 Etelä- ja Pohjois-Suomessa. Vuoden 1992 poistuma on ennakoarvio. Vuosille 1990–2015 ennustettujen kasvujen perustana ovat 1980-luvun loppupuolella keskimäärin toteutuneen suuruiset hakkuut (I) ja suurin jatkuvasti hakattavissa oleva käyttöpuun määrä (II). Käyttöpuu tarkoittaa vähintään kuitupuun mitat täyttävää puuta.

kuumahdollisuuksista. Yksityismetsien hakkuumahdollisuudet riittäisivät kattamaan koko kotimaisen puun käytön, jos puunkäyttö pysyisi keskimäärin 1980-luvun tasolla.

Metsähallituksen metsien poistuma on ollut muita omistajaryhmiä tasaisempi, mutta poistuma on pääsuuntaisesti vähentynyt. Mikäli tavoitteena olisi pelkästään kestävä puuntuotanto, metsähallitus voisi lisätä metsiensä hakkuuta. Pääosin maan pohjois- ja itäosissa sijaitsevat valtion metsät ovat puun kysynnän ja korjuukustan-

nusten suhteen muiden omistajaryhmien metsiä epäedullisemmassa asemassa. Metsähallituksen vanhat metsät ovat olleet ensimmäisenä kohteena, kun on tarvittu metsää erilaisiin monikäyttötarkoituksiin.

Metsäteollisuus käyttää metsiään selvimmin puuntuotantoon. Teollisuuden metsillä on merkitystä myös suhdannevaihteluita taasoittavana puskurina, kuten vuosina 1991–92. Tosin teollisuuden metsien poistuma oli tällöinkin vain 11 prosenttia kokonaispoistumasta. Teollisuuden metsien hak-

Kuva 2. Eri metsänomistajaryhmien metsien kokonaispoistuman kehitys. Keskimääräinen kehitys on vastaavanlainen kuin yksityismetsien kehitys.

kuumahdollisuudet lisääntyvät lähivuosisikymmeninä tasaisesti.

Käyttömuotojen valintamahdollisuudet lisääntyneet

Hakkuumahdollisuuksien lisääntymistä ja kotimaisen puun mahdollisuuksiin nähden vähäistä käyttöä on viime aikoina nimitetty puun ylituotannoksi. Samalla on alettu kyseenalaistaa metsien hoidon tarpeellisuutta. Valtiovalta puolestaan harkitsee kauaskantoisia verotus- ja säästöpäätöksiä.

Hakkuumäärät jäivät vuosina 1991–92 noin kahteen kolmannekseen Metsä 2000 -ohjelmassa suositellusta 62 miljoonan kuutiometrin

määrästä. Metsien puuvaranto onkin näinä kahtena vuotena karttunut yhteensä lähes vuoden kasvua tai yli vuoden keskimääräisiä hakkuuta vastaavalla määrällä.

Muutaman vuoden suhdanneheilahtelut eivät paljon vaikuta pitkän ajan puuntuotantomahdollisuuksiin. Metsien puuvaranto on kuitenkin jo 1970-luvun alusta lähtien suurentunut ja hakkuumahdollisuudet ovat lisääntyneet poistuman oltua koko ajan kasvua pienempi. Kehitys näyttää jatkuvan samansuuntaisena, sillä kotimaisen puun käytön odotetaan myös lähitulevaisuudessa jäävän hakkuumahdollisuuksia vähäisemmäksi.

Lähivuosisikymmeninä noin 80 miljoonaa kuutiometriin kohoavat hakkuumahdollisuudet ovat yli puolitoistakertaiset puuntuotannon tehostamista edeltävään aikaan verrattuna. Hakkuumahdollisuuksien säilyttäminen tällä tasolla edellyttää metsien hakkaamista ja hoitamista. Tärkeimpiä metsänhoitotoimia ovat vartuneiden metsien uudistamisen ja harvennushakkuiden lisäksi uudistusalojen metsittäminen, taimikoiden hoitaminen ja metsäojitusten kunnosta huolehtiminen.

Jos metsät jätetään hoitamatta, riittää nykymetsistämme hakattava useiksi vuosikymmeniksi, mutta samalla uudistusalat kehittyvät vesakoiksi ja ojitetut suot, jotka vastaavat noin viidesosasta puuntuotantoamme, palautuvat luon-

nontilaan. Jos taas metsiä ei hakata, metsien kunto alkaa heikentyä maan lounais- ja eteläosasta lähtien. Näin metsien kasvu ja hakkuumahdollisuudet palautuvat luontaiselle tasolle siellä, missä puuntuotantoa edistävästä toimenpiteistä luovutaan.

Metsien ikärakenteesta voidaan päätellä, että puuvarannon runsastuminen merkitsee maan eteläisimpiä osia mahdollisesti lukuun ottamatta vielä puuntuotantoa ja metsien muita käyttömuotoja koskevan toimintavapauden lisääntymistä. Hakkuukypsät metsät säilyvät pilaantumatta yleensä vuosikymmeniä. Teollisuus- ja energiapuun tuotannon sekä erilaisten monikäyttötarpeiden rinnalla on metsien käyttömuotona mainittu mm. ilmakehän hiilidioksidin sitominen puuvarantoon.

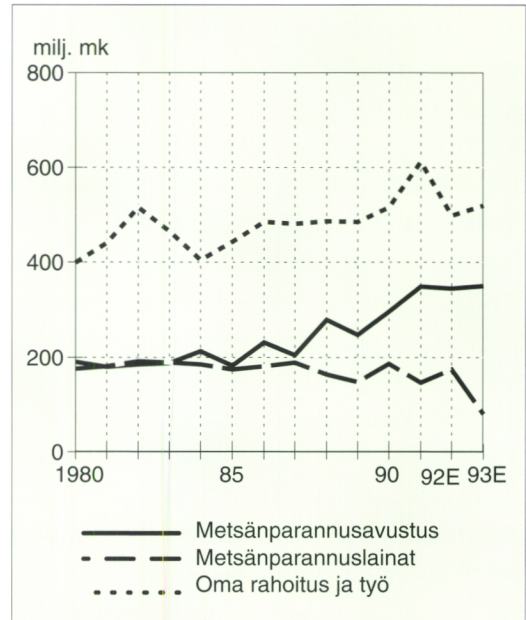
14. Puuntuotannon kokonaispanostus ja julkinen tuki

Puuntuotannon panostus lisääntynyt

Yksityismetsien reaalin puuntuotannon kokonaispanostus on lisääntynyt selvästi vuodesta 1980 lähtien. Eniten puunkasvatukseen on toistaiseksi reaalisesti panostettu vuonna 1991 eli 1 100 miljoonaa

markkaa. Tässä on lisäystä vuodesta 1980 lähes 50 prosenttia. Teollisuusyhtiöiden metsissä kokonaispanostus on supistunut samana ajanjaksona noin 130 miljoonasta markasta viime vuoden 80 miljoonaan markkaan. Valtion metsissä panostus on vaihdellut 130 ja 190 miljoonan markan välillä. Suurimmat vuotuiset käsittelypinta-alat saavutettiin taimikonhoidossa, metsänlannoituksessa ja metsäojituksessa jo 1970-luvulla.

Yksityismetsien kokonaispanostuksesta 50–60 prosenttia on muodostunut lähinnä metsänhoitotöistä, jotka on toteutettu metsänomistajien omalla rahoituksella ja omalla työllä. Loppuosa kustannuksista

Kuva 3. Yksityismetsien metsänhoito- ja perusparannustöiden kokonaispanostus rahoitustavoittain vuosina 1980–93.

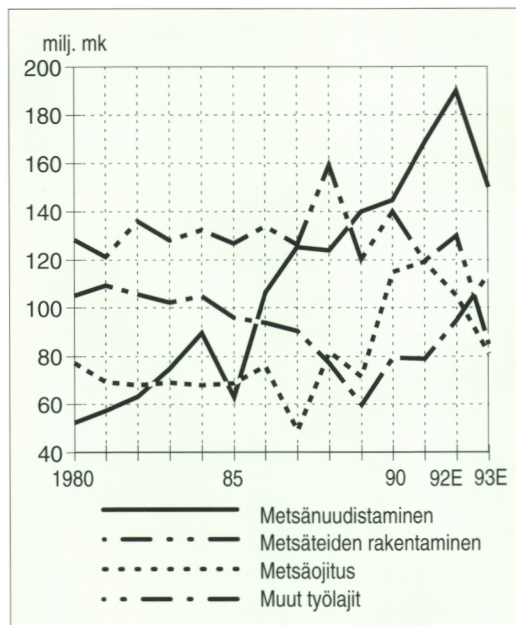
on muodostunut perusparannus- töistä, joihin kuuluvat erilaiset voi- maperäistämistoimenpiteet eli metsänparannusinvestoinnit. Nä- mä on rahoitettu pääasiallisesti valtion myöntämällä metsänparan- nusvaroilla.

Viime vuosina 70–80 prosenttia metsänomistajien omasta rahoi- tuksesta ja omasta työstä on aiheu- tunut pakollisista uudistamisvai- heeseen liittyvistä töistä eli uudis- tusalojen valmistamisesta, met- sänviljelystä ja taimikonhoidosta. Loppuosa metsänomistajien panos- tuksesta on ollut omin varoin ja omalla työllä toteutettuja metsän- parannusinvestointeja.

Viimeisten kymmenen vuoden aikana metsänparannusvaroja on käytetty reaalisesti 360–490 mil- joonaa markkaa vuodessa. Julkisen vallan rahoitustuen osuus koko- naiskustannuksista on pysynyt li- kimain samana. Julkisessa rahoi- tustuessa on lisätty avustuksia ja supistettu lainojen määriä. 1980- luvun alkupuolella lainoja myön- nettiin vielä 180–190 miljoonaa markkaa vuodessa. Vastaava luku oli 146 miljoonaa markkaa vuonna 1991. Metsänparannuslainat jää- vät metsänomistajan maksettavik- si. Niiden kustannusvaikutusta pienentävät kuitenkin alhainen korko ja pitkät maksuajat.

Metsänuudistamisen panostus kasvanut

Vajaatuottoisten alueiden uudista- minen on tullut viime vuosina tär-

Kuva 4. Yksityismetsien metsänhoito- ja peruspa- rannustöiden julkisen rahoitus työlajeittain vuosina 1980–93.

keimmäksi työlajiksi rahoitus- panoksella mitattuna. 1980-luvun alkupuolella metsänuudistamista tuettiin vuosittain 50–90 miljoonal- la markalla. Vuonna 1991 määrä oli noussut jo lähes 170 miljoonaa markkaan. Avustusten osuus on ol- lut koko ajan yli kaksi kolmasosaa metsänparannusrahoituksesta.

Metsäteiden rakentaminen oli 1980-luvulla reaalisesti kaikkein voimakkaimmin tuettu metsänpa- rannustyölaji. Viime vuosina met- säteitä on rakennettu vuosittain noin 130 miljoonalla markalla. Myös teiden kunnossapitoa on alet- tu tukea.

Metsänparannusvaroin toteu- tettujen uudisojitusten reaaliset kokonaiskustannukset olivat 1980- luvun alkupuolella 60–70 miljoonaa

naa markkaa vuodessa. Kunnostusojituksen tultua metsänparannusvaroin rahoitettavaksi työlajiksi ovat ojitusten kokonaiskustannukset jonkin verran lisääntyneet. Vuosina 1990 ja 1991 käytettiin metsäojitukseen vuosittain jo lähes 120 miljoonaa markkaa.

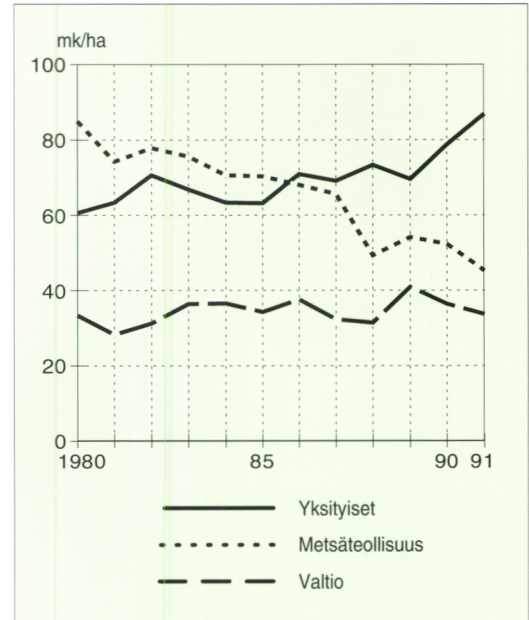
Edellisten työlajien lisäksi metsänparannusvaroin on rahoitettu taimikonhoitoa, kulotusta, pystypuiden karsintaa ja metsänlannoitusta. Tärkein näistä työlajeista on rahoituspanoksella mitattuna ollut taimikonhoito, johon vuosittain on käytetty metsänparannusvaroja 40–70 miljoonaa markkaa. Metsänlannoitusten panostukset olivat vielä 1980-luvun alkupuolella samaa suuruusluokkaa taimikonhoidon kanssa. Viime vuonna metsänlannoituksia rahoitettiin enää vajaalla 2,5 miljoonalla markalla. Kaiken kaikkiaan näiden neljän työlajin kokonaispanostus on jäänyt yleensä alle 100 miljoonan markan vuodessa.

Yksityismetsien investointiaste korkea

Yksityismetsätalouden investointiastetta mitataan vertaamalla metsänhoito- ja perusparannustöiden kokonaiskustannuksia liikevaihtoon, joksi tässä yhteydessä lasketaan bruttokantorahatutot. Vuonna 1980 tämä prosenttiluku oli 10,6 eli tarkastelujakson pienin. Sen jälkeen se on vaihdellut 10,8 ja 17,0 välillä lukuunottamatta vuotta 1991, jolloin investointiaste ko-

hosi 25,6 prosenttiin. Ennuste vuoden 1992 bruttokantorahatuloista on noin 3 750 miljoonaa markkaa. Tämä merkitsee kokonaispanostuksen supistumisesta huolimatta investointiasteen kohoamista edelleen noin 27 prosenttiin.

Yksityismetsien reaalin panostus metsämaahehtaaria kohden on noussut 1980-luvun alun noin 60 markasta yli 80 markkaan. Metsäteollisuusyhtiöiden metsissä suuntaus on ollut päinvastainen. Hehtaarikohmainen panostus on vähentynyt runsaasta 80 markasta alle 50 markkaan. Osasyynä tähän lienee toteuttamiskelpoisten perusparannushankkeiden väheneminen. Valtion metsissä hehtaari-

Kuva 5. Metsänhoito- ja perusparannustöiden hehtaarikohmainen panostus eri metsänomistajaryhmissä vuosina 1980–91.

Metsäverotuksen muutoksen vaikutuksista

Osana pääomatulojen verotuksen uudistusta metsäverotuksessa ollaan siirtymässä pinta-alaverotuksesta puunmyyntitulojen verotukseen. Metsänomistaja voi siirtyä myyntiverotukseen heti vuodesta 1993 alkaen tai esittää vuoden 1993 verotuksen yhteydessä vaatimuksen pinta-alaverotuksen soveltamisesta vuoteen 2005 saakka.

Pinta-alaveron perusteena on keskimääräinen tulo, joka on progressiivisen tuloveron alainen. Perusmuodossaan pinta-alavero ei juuri vaikuta metsätaloudelliseen käyttäytymiseen. Tosin siihen on viime aikoina liitetty lisäkannustimia, joilla on pyritty edistämään kansantaloudellisesti perusteltuja metsäpoliittisia tavoitteita.

Myyntiverotus perustuu toteutuneisiin puunmyyntituloihin vähennettyinä metsänhoitokuluilla ym. vähennyksillä. Puunmyyntituloon kohdistuva suhteellinen vero ei verotuksen vakiinnuttua sinänsä vaikuta hakkuuajankohdan valintaan tai metsänhoitopäätöksiin. Kokonaisuutena järjestelmä, jossa verotetaan toteutunutta metsätuloa sekä korkotuloja ja jossa korkomenot ovat vähennyskelpoisia, vaikuttaa kuitenkin puuston realisointia viivyttävästi.

Siirtymäkauden alussa veromuodon muutoksen voi odottaa vaikuttavan sekä puun tarjontaan että metsäverokertymään. Ennen myyntiveron voimaantuloa puun tarjonta vahvistuu myyntiveron valitsevien pyrkiessä realisoimaan ainakin osan hakkuumahdollisuuksistaan. Välittömästi sen voimaantulon jälkeen kokonaistarjonta heikkenee, koska myyntiveroon siirtyneet kokevat veron vastaavan suuruisena hinnanalennuksena. Pinta-alaveron siirtymäkaudeksi valinneiden tarjonta pysynee aivan kauden alussa jokseenkin ennallaan. Voidaan arvioida, että tarjonnan heikkeneminen siirtymäkauden alussa merkitsee kantohintoihin noin 15 prosentin nousupainetta, jos puun ostomäärät halutaan pitää vuoden 1992 tasolla. Ellei kantohintojen nousulle ole edellytyksiä, puukauppojen voi arvioida vähenevän alkuvuosina 1,5–2 miljoonaa kuutiometriä.

Siirtymäkauden loppua kohti myyntiveroon siirtyneiden tarjonta palautunee kohti muutosta edeltänyttä tasoa. Toisaalta pinta-alaverossa pysyneet valmistautuvat myyntiverotukseen hakkuukypsiä puustoja realisoimalla. Ajan mittaan veromuodon muutoksen kokonaisvaikutukset pyrkivät näin tasoittumaan ja ovat käytännössä vaikeasti mitattavissa.

Metsäverotuksen kokonaiskertymän arvioidaan supistuvan aluksi 20–30 prosentilla, kun pinta-alavero poistuu myyntiveroon siirtyneiltä ja heidän hakkuumääränsä vähenevät. Ylipäänsä verokertymä ei tule olemaan pinta-alaveron tapaan tasainen, vaan siihen vaikuttavat suoraan mm. vientikaupan suhdannevaihtelut.

kohtainen panostus on vaihdellut vuosittain 41 ja 28 markan välillä. Panostusintensiteetti on ollut valtion metsissä selvästi pienempää kuin muiden omistajaryhmien metsissä, mikä suurelta osin selittyy metsien pohjoisemmasta sijainnista ja sitä kautta myös pidemmistä kiertoajoista.

Metsävarojen kunnossapito lakimuutoksen tavoitteeksi

Metsänparannuslaki muuttuu ensi vuoden alusta olennaisilta osiltaan, mikäli eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen. Uuden lain tavoitteeksi on asetettu yksityismetsien hoidon ja kunnossapidon edistäminen. Painopistettä ollaan siten siirtämässä puuntuotannon lisäämisestä metsävarojen kunnossapitoon, mikä merkitsee samalla jo toteutettujen metsänparannusinvestointien tulosten turvaamista. Tarkoituksena on uudistaa myös metsänparannustöiden rahoitusjärjestelmää ja yksinkertaistaa metsänparannustoimintaa koskevia säännöksiä.

Lakimuutoksen tavoitetta kuvastaa hyvin uudisojitusten jättäminen metsänparannusrahoituksen ulkopuolelle ja tuen kohdistaminen pelkästään kunnostusojitukseen. 1960-luvun loppupuolella ja 1970-luvun alussa yksityismetsissä uudisojitettiin 150 000–200 000 hehtaaria vuodessa. Viime vuosina ojitusmäärät ovat olleet 20–30 prosenttia huippuvuosien tasosta.

Lähiaikojen hoitotoimenpiteillä pyritään ylläpitämään investoinneilla aikaansaatu kasvu.

Päärahoitusmuodoksi tulee valtion tuki (vanhassa laissa avustus), joka on kaikille työlajeille prosentuaalisesti yhtä suuri saman rahoitusvyöhykkeen sisällä. Yksittäisiin hankkeisiin ei myönnetä jatkossa lainarahoitusta. Ainoastaan yhteishankkeina toteutettaviin tie- ja ojitusinvestointeihin on mahdollista saada lainarahoitusta, kuitenkin vain tuen vaihtoehtona. Vuonna 1990 metsänparannuslainojen pääomakanta oli 1300 miljoonaa markkaa eli 30 prosenttia enemmän kuin yksityismetsien puuntuotannon kokonaiskustannukset. Rahoitusehtojen muuttuessa tämä summa jää suurimmaksi koko metsänparannusrahoituksen aikana.

Kasvatuslannoitukseen ei enää uuden lain mukaan saa metsänparannusvaroja, vaan niitä myönnetään ainoastaan metsänterveyslannoitukseen. Samoin metsäojitus korvataan kunnostusojituksella. Kolmas työlajien nimikkeeseen ja sisällön muutos koskee pystypuiden karsintaa, joka korvataan nuoren metsän kunnostuksella. Se tarkoittaa normaalista taimikonhoidosta myöhästyneen metsän raivausta ja hakkuuta ennen ensiharvennusta.

Metsänparannusvarat vuonna 1993

Valtion tulo- ja menoarvioesityksessä on ensi vuodelle varattu met-

sänparannusvaroja kaikkiaan 350 miljoonaa markkaa. Tämä on 40 miljoonaa markkaa vähemmän kuin tälle vuodelle on myönnetty. Selvimmin supistukset vähentävät metsäteiden rakentamista. Uuden metsänparannuslakiesityksen mukaisesti varojen jako painottuu tukeen ja ainoastaan 80 miljoonaa markkaa on varattu yhteishankkeiden lainarahoitukseen. Käytännössä tämä edellyttää metsänomistajilta halukkuutta lisätä omarahoitusosuutta, jotta metsänparannusinvestointien määrä säilyisi viime vuosien tasolla. Metsänuudistamisessa, taimikonhoidossa, nuoren metsän kunnostuksessa ja metsänterveyslannoituksessa se merkitsee omien varojen käyttöä aiem-

man metsänparannuslainarahoituksen asemesta tai luopumista hankkeen toteuttamisesta.

Metsänparannusvarojen luonteisena tukena voidaan pitää myös peltojen metsityksiin tarkoitettuja maatalouden tasapainottamisvaroja. Lisäksi metsälautakunnille myönnetään valtionapua metsäteiden ja -ojien suunnitteluun. Viime vuonna niiden määrä oli lähes 100 miljoonaa markkaa. Supistukset koskevat myös näitä varoja. Alkuperäisessä hallituksen esityksessä metsänparannusvarat olivat 300 miljoonaa markkaa. Nuoren metsän kunnostukseen ja taimikonhoitoon lisättiin kuitenkin 50 miljoonaa markkaa työllistämisperustein.

2. Metsäteollisuus

21. Metsäteollisuustuotteiden vienti ja tuotanto

211. Puutavarateollisuus

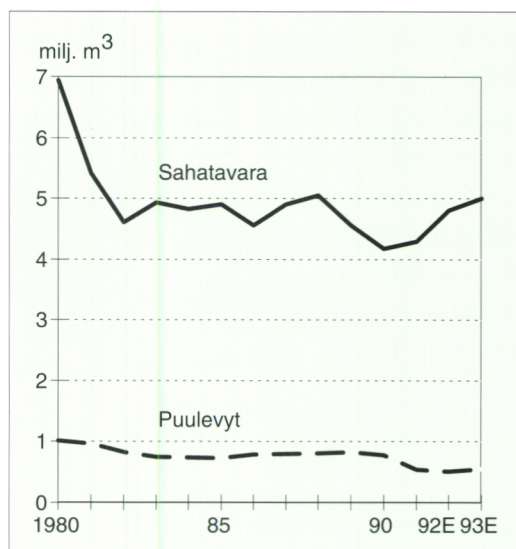
Rakennussektorin lama jatkuu

Euroopan rakennustuotannon kasvun ennakoidaan vielä vuosina 1992 ja 1993 pysyvän lähellä nolaa. Korjaus- ja kunnossapitorakentamisen osuus rakentamisesta kasvaa koko 1990-luvun kompensoiden muun rakentamisen heikkoa suhdannetilaa. Rakentamisen maittaiset erot ovat suuria, mutta Suomen viennin kannalta keskeisissä maissa, erityisesti Isossa-Britanniassa rakentamisen taso on keskimääräistä matalammalla. Myös Saksassa, joka on Euroopan suurin rakentaja, ovat rakennusteollisuuden tilauskannat kääntyneet laskuun.

Kotimaan taloudellinen tilanne vaikuttaa sahateollisuuden tuotantomääriin enemmän kuin massa- ja paperiteollisuuden, koska puutavarateollisuuden vientiosuus on näiden vientiosuutta matalampi.

Myöskään raaka-aineiden kustannuskehitys ei sahateollisuudessa ole ollut yhtä edullinen kuin puumassateollisuudessa. Rakennusteollisuuden keskusliiton arvion mukaan rakennusmateriaalien kysynnän kasvua ei ole odotettavissa ennen vuotta 1995, ellei korkotaso vielä merkittävästi laske.

Ruotsi ja Suomi ovat 1991 ja 1992 kasvattaneet markkinaosuuttaan Euroopan sahatavaramarkkinoilla Venäjän toimitusten supistuttua. Ruotsin korkeat valmistustuotevarastot ja maan laskussa oleva kotimainen rakentaminen tulevat jatkossa lisäämään tarjontapaineita Länsi-Euroopan sahatavaramarkkinoilla, erityisesti mikäli

Kuva 6. Sahatavaran ja puulevyjen vienti 1980–93.

Ruotsin kruunu vielä devalvoidaan.

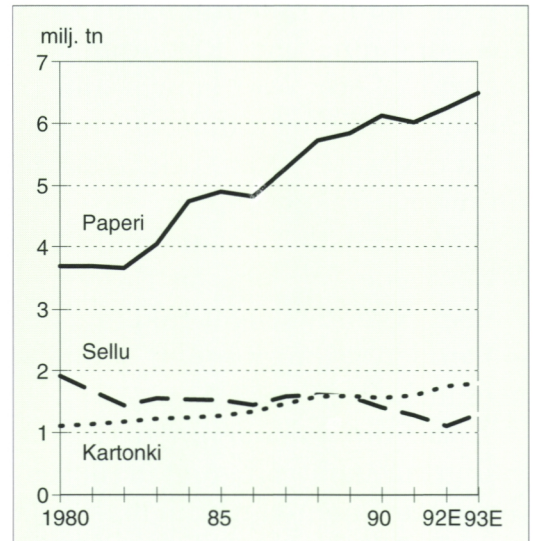
Vuonna 1992 Suomen sahatavaran vienti lisääntyy 10–12 prosenttia alhaiseksi jääneeseen viime vuoteen verrattuna. Markkamääräiset vientihinnat eivät ole juuri nousseet. Vanerin vientihinnat ovat nousseet lähes 10 prosenttia ja lastulevyn 5 prosenttia. Vientimäärissä vaneri jäänee noin 3 prosenttia viimevuotista pienemmäksi ja lastulevyn vienti putoaa lähes viidenneksen viime vuodesta. Vuonna 1993 sahatavaran viennin ennustetaan parantuneen hinta- ja kustannuskilpailukyvyyn vuoksi nousevan noin 5 miljoonaa kuutiometriin ja puulevyjen noin 550 000 kuutiometriin.

Sahatavaran kotimaan kulutus jää rakentamisen heikon suhdanteen tilanteen takia erittäin alhaiseksi vuoden 1992 kulutusarvion ollessa 2,2 miljoonaa kuutiometriä. Sahatavaran tuotanto on vuonna 1992 noin 15 prosenttia viimevuotista korkeampi (6,9 miljoonaa kuutiometriä). Ensi vuonna puutavara-teollisuuden tuotannon ennustetaan kasvavan noin 3 prosenttia, koska rakennussektorin lama ei ennusteiden mukaan hellitä vielä vuonna 1993.

212. Massa- ja paperiteollisuus

Markkinaosuudet kasvavat

Länsi-Euroopan heikon taloudellisen kehityksen vuoksi massa- ja paperiteollisuuden viennin kasvu perustuu lähinnä parantuneeseen kilpailukykyyn ja markkinaosuuksien kasvattamiseen. Yksittäisten tuotteiden viennin kehitykseen vaikuttaa olennaisesti myös vallitseva tarjontatilanne. Pohjois-Amerikkalaisen kapasiteetin siirtyminen jossain määrin Länsi-Euroopasta Aasian kasvaville markkinoille matalampien kuljetuskustannusten vuoksi parantaa tarjontatilannetta. 1980-luvun alkuun verrattuna markkinaosuuksia on kyetty lisäämään Länsi-Euroopassa lähinnä

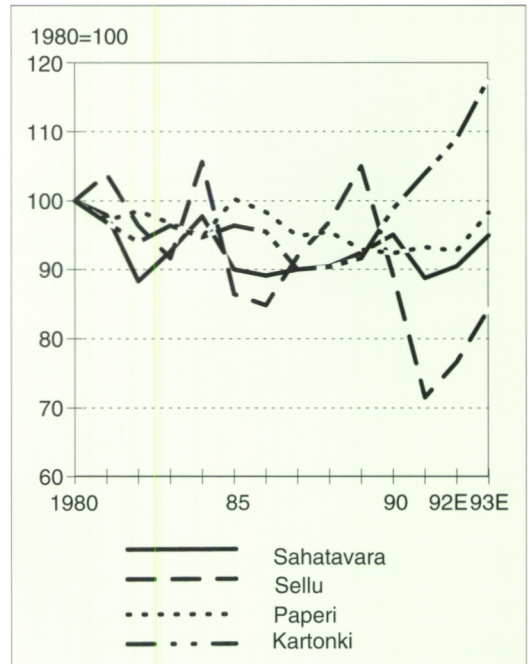

Kuva 7. Massa- ja paperiteollisuuden vienti 1980–93.

paino- ja kirjoituspapereissa, joiden markkinat ovat myös olleet nopeimmin kasvavat. Sellun ja sanomalehtipaperin markkinatilanteen kiristyttyä Suomen osuus alueen tuonnista on laskenut 1980-luvun puoliväliin verrattuna.

Havusulfaattisellun suurimpien tuottajamaiden selluvarastot olivat syyskuun lopussa yli 1,5 miljoonaa tonnia, eikä hintojen nousu lähitulevaisuudessa ole siten todennäköistä. Markkinasellun markkamääräiset vientihinnat ovat kohonneet vuonna 1992 noin 12 prosenttia, mutta nousu tapahtuu vaatimattomalta hintatasolta. Havusulfaatin hintakehitys on ollut huomattavasti lehtisulfaattia heikompa. Yhteensä sulfaattisellun vienti vähenee vuonna 1992 arviolta 6 prosenttia ja vientimäärä jää noin 1,1 miljoonaan tonniin. Sellumarkkinoiden ylikapasiteetti heikentää näkymiä myös ensi vuodelle. Lähinnä parantuneen kilpailukyvyn ja Enson uuden sellutehtaan käynnistymisen johdosta sellun vientimäärien arvioidaan kuitenkin ensi vuonna yltävän noin 1,3 miljoonaan tonniin.

Sanomalehtipaperi on tuoteryhmä, jonka tulevaan kehitykseen paperin kierrätys eniten vaikuttaa. Sanomalehtipaperin vientimäärät pysyvät viime vuoden tasolla, mutta hinnat ovat edelleen laskeneet noin 7 prosenttia. Vuonna 1992 aikakauslehtipaperin vientimäärät ja markkamääräiset hinnat kasvavat viime vuodesta 2–3 prosenttia.

Kuva 8. Metsäteollisuuden vientihinnat 1980–93 (tuotannon hintaindeksillä deflaoituina).

Mainonnan kasvun kohdistuminen päällystettyyn aikakauslehtipaperiin LWC:n sekä sen ja päällystämättömän aikakauslehtipaperin SC:n hintaeron pienentyminen on siirtänyt kulutusta päällystettyihin laatuihin, joiden kysyntä kasvaa Länsi-Euroopassa tänä vuonna noin 10 prosenttia. LWC:n markkinatilanne on jatkossa SC:tä parempi, koska uutta kapasiteettia ei ole tulossa markkinoille aivan lähivuosina. Sellupohjaisen hienopaperin vientimäärät ovat kuluvana vuonna lisääntyneet 13 prosenttia lähinnä kapasiteetin lisäyksestä johtuen. Sellun alhainen hinta ja hienopaperituotannon ylikapasiteetti ovat painaneet hintoja 5 prosenttia viimevuotista alemmaksi.

Taulukko 1. Metsäteollisuuden tuotanto- ja vientiarviot 1992–93.

	Tuotanto (1000 m ³ /tn)		Vienti (1000 m ³ /tn)	
	1992	1993	1992	1993
Sahatavara	6 900	7 100	4 800	5 000
Puulevyt	850	890	510	550
Mekaaninen massa	3 300	3 400	90	90
Sellu	4 600	4 900	1 100	1 300
Paperi	7 100	7 400	6 250	6 500
Kartonki	2 000	2 000	1 750	1 800

Yhteensä paperin vienti kasvaa noin 4 prosenttia tänä vuonna. Kilpailukyvyn parantuminen ja lisääntynyt tuotantokapasiteetti kasvattavat paperin vientimääriä edelleen ensi vuonna 4–5 prosenttia. Paperin markkamääräisten vientihintojen arvioidaan lisääntyvän vuonna 1993 noin 5 prosenttia.

Kartongin markkinatilanne on tasapainossa kysynnän vastatessa tarjontaa. Kartongin kysynnän kasvu painottuu suomalaisten tuottajien kannalta suotuisasti korkealaatuisiin sulfaattikartonkeihin, joiden vienti lisääntyy vuonna 1992 noin 7 prosenttia. Myös markkamääräiset vientihinnat ovat kohonneet noin 13 prosenttia, joten viimevuotisen devalvaation antama hyöty on pystytty pitämään tuottajilla. Paperin ja kartongin jalosteiden vientimäärät lisääntyvät kuluvana vuonna noin 10 prosenttia, idänkaupan supistuminen on siis pystytty korvaamaan muilla markkina-alueilla.

Mekaanisen massan tuotanto kohoaa tänä vuonna 3,3 miljoonaan tonniin eli vuoden 1990 tasolle. Sellun tuotanto jää 4,6 miljoonaan tonniin. Tuotantomäärä vastaa noin 80 prosentin käyntiastetta, mikä ei riitä kannattavaan toimintaan nykyisellä hintatasolla. Paperin tuotanto on tänä vuonna yhteensä 7,1 miljoonaa tonnia. Kokonaistason 4 prosentin lisäys sisältää viennin vaihteluiden mukaisia merkittäviä paperilaadullisia eroja. Hienopaperin eli puuvapaan paino- ja kirjoituspaperin tuotanto kasvaa lähes viidenneksen lähinnä kapasiteetin lisäyksestä johtuen. Kartongin tuotanto lisääntyy noin 4 prosenttia viime vuodesta. Vuonna 1993 paperin tuotantomäärien ennustetaan lisääntyvän viennin kehityksen mukaisesti eli noin 4 prosenttia ja kartongin pysyvän tämänvuotisella tasolla.

Markan kelluttamisen vaikutukset metsäteollisuuteen

Syyskuun 8. päivänä 1992 Suomen Pankki päästi markan kellumaan, mikä merkitsi markan arvon vapaata määräytymistä valuuttamarkkinoilla. Kelluttamisen seurauksena markan arvo voi vahvistua (revalvoitua), heikentyä (devalvoitua) tai pysyä ennallaan suhteessa muihin valuuttoihin. Kelluttamisen aiheuttama epävarmuus markan kurssin kehityksestä vaikeuttaa vienti- ja tuontikauppojen sopimista. Lisäksi ulkomaisiin velkoihin, uusiin lainoihin ja suojaamattomiin valuuttamaksuihin ja -saataviin liittyvät riskit ja epävarmuudet kasvavat.

Lokakuun 20. päivään mennessä markan arvo oli heikentynyt suhteessa Yhdysvaltain dollariin 23 %, Saksan markkaan 15 %, Englannin puntaan 0,4 % ja Ruotsin kruunuun 11 % verrattuna kelluttamista edeltäneeseen tilanteeseen. Mikäli markan arvon devalvoituminen jää pysyväksi, on sillä sekä hyödyllisiä että haitallisia vaikutuksia metsäteollisuuteen. Nettovaikutus riippuu keskeisesti yritysten valitsemasta strategiasta.

Hyödyt:

1. Mikäli yritykset pitävät valuuttamääräiset hinnat ennallaan, niiden markkamääräiset vientitulot kasvavat devalvoitumisprosentin verran. Devalvoitumisprosentin ollessa erisuuruinen eri valuuttojen kohdalla ovat sen vaikutukset erilaiset paperiteollisuuden ja puutavarateollisuuden vientituloihin. Massa- ja paperiteollisuuden merkittävimmät laskutusvaluutat ovat Saksan marka (n. 20 %), Englannin punta (n. 18 %) ja Yhdysvaltain dollari (n. 13 %), kun taas puutavareteollisuudessa merkittävimmät valuutat ovat Ruotsin kruunu (n. 33 %), Saksan marka (n. 20 %), Englannin punta (n. 13 %).

2. Yritykset voivat laskea vientituotteiden hintoja siirtämällä osan (tai kaiken) devalvaatiovaikutuksesta valuuttamääräisiin hintoihin ja siten pyrkiä kasvattamaan markkinaosuuksiaan. Paitsi että markkinaosuudet voivat kasvaa perinteisillä markkinoilla, saattaa yrityksille tulla kannattavaksi myös aloittaa toimitukset kauempana sijaitseville vientimarkkinoille (esim. Etelä-Eurooppaan ja Aasian maihin). Nettovaikutus vientituloihin voi olla suurempi, pienempi tai yhtä suuri kuin kohdassa 1. Nettovaikutuksen suuruus riippuu tuotteiden kysynnän hintajoustoista: mitä joustavampaa kysyntä on hinnan suhteen, sitä suurempi on vientitulojen lisäys.

Haitat:

3. Markan arvon heikkenemisen seurauksena tuontipanosten cif-hinnat kallistuvat devalvoitumisprosentin verran. Koska metsäteollisuudessa tuontipanosten osuus tuotantokustannuksista on suhteellisen pieni, on myös tuontipanosten kallistumisen vaikutus suhteellisen pieni.

4. Markan arvon heikkeneminen lisää metsäteollisuusyritysten ulkomaisen velan lyhennyksiä ja korkoja devalvoitumisprosentin verran.

Edellä mainittuja devalvoitumisen vaikutuksia vaikeampi tehtävä on arvioida yritysten suojaamattomiin valuuttapositioneihin liittyviä kurssitappioita sekä kiihtyvän inflaation ja kansantalouden yleisen kehityksen kautta välittyviä vaikutuksia.

Alla on esitetty esimerkinomainen laskelma devalvaation vaikutuksesta massa- ja paperiteollisuuteen ja puutavarateollisuuteen. Taulukon suluissa esitetyt prosenttiluvut ovat nettohyötyjen osuuksia viennin arvoista.

		Massa- ja paperi (milj.mk)	Puutavara (milj.mk)
Hyödyt	(1) Vientitulojen kasvu	3617	857
	(2) Markkinaosuuk- sien kasvu	ei otettu huomioon	ei otettu huomioon
Haitat	(3) Tuontipanosten hintojen nousu	712	77
	(4) Ulkomaisen velan (30 mrd. mk) kasvu		
	Lyhennykset	459	81
	Korot	275	48
Nettohyöty		2171 (7.2%)	651 (8.3%)

Laskelma perustuu seuraaviin oletuksiin:

- devalvaatioprosentti on laskettu vertaamalla lokakuun 20. päivän valuuttakursseja ennen kelluttamispäätöstä voimassa olleisiin valuuttakursseihin, ja ko. kursseista on laskettu laskutusvaluuttojen painon mukainen devalvoitumisprosentti (massa- ja paperiteollisuudelle 12 % ja puutavarateollisuudelle 11 %)

- devalvaation siirtämistä vientihintoihin ja siitä seuraavaa markkinaosuuk-
sien kasvun vaikutusta ei tarkastella, koska vaikutuksen laskeminen edellyttäisi tietoa siitä kuinka suuri osuus devalvaatiovaikutuksesta siirretään valuuttamää-
räisiin hintoihin sekä tietoa Suomen metsäteollisuustuotteiden vientikysynnän
hintajoustoista. Todettakoon, että jos devalvaatiovaikutuksesta puolet siirretään
hintoihin ja tämän seurauksena viennin arvo lisääntyy 10 %, devalvaation netto-
hyöty olisi koko metsäteollisuudelle noin 5000 miljoonaa markkaa eli 77 % suu-
rempi taulukossa esitettyyn laskelmaan verrattuna

- tuontipanosten hinnat nousevat markan ECU:un suhteutetun devalvaa-
tioprosentin verran (10,8 %). Tuontipanosten osuudet tuotantokustannuksista on
arvioitu olevan massa- ja paperiteollisuudelle 15 % ja puutavarateollisuudelle 5 %

- ulkomaisille luotoille käytetään 10 % korkoa, 6 vuoden laina-aikaa ja markan
ECU:un suhteutettua devalvaatioprosenttia

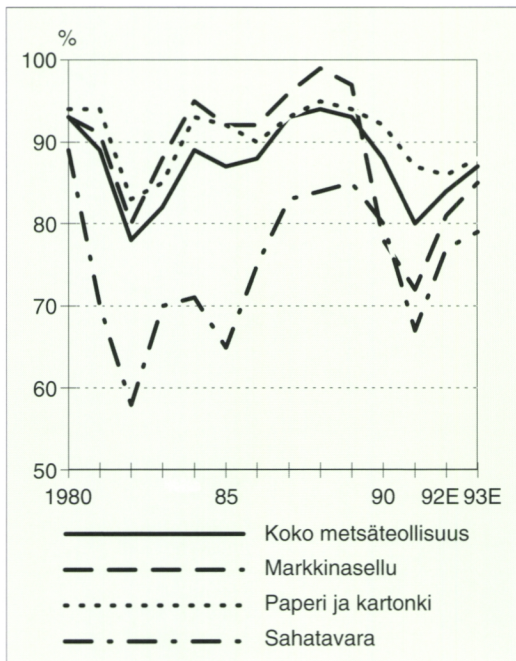
- toimialojen osuudet ulkomaisesta lainasta on arvioitu investointitietojen ja
tuotannon bruttoarvojen perusteella

- laskelmien peruslukuina käytetään arvioita vuoden 1992 luvuista, vaikka
todellisuudessa devalvoitumisen vaikutukset näkyvät vasta viipeen jälkeen

213. Metsäteollisuuden kokonaiskehitys

Viennin arvoon 10 prosentin lisäys vuosina 1992–93

Koko metsäteollisuuden vienti kasvaa vuonna 1992 määrällisesti noin 8 prosenttia. Viennin arvo yltää noin 39 miljardiin markkaan eli 10 prosenttia viimevuotista korkeammaksi. Vuoden 1993 viennin kehitykseen tulee vaikuttamaan merkittävästi markan lopullisen devalvoitumisprosentin ja kilpailijamaiden valuuttakurssiratkaisujen ohella se, kuinka paljon markan devalvoitumisesta koituvaa etua

Kuva 9. Metsäteollisuuden kapasiteetin käyntiasteet 1980–93.

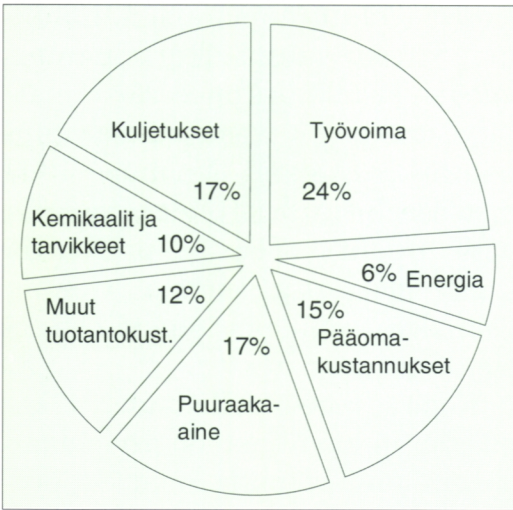
siirtyä valuuttamääräisiin hintoihin. Toinen valuuttakurssimuutos vuoden sisällä lisännee väistämättä asiakkaiden vaatimuksia hinnantarkistuksista. Vuonna 1993 metsäteollisuustuotteiden viennin arvo lisääntyy noin 10 prosenttia tämänvuotisesta, mutta viennin voimakkaampikaan elpyminen ei ole täysin poissuljettu.

Koko metsäteollisuuden kapasiteetin käyntiasteen arvioidaan olevan tänä vuonna noin 84 prosenttia. Ensi vuoden suhdannenäkymien valossa tuotantomäärät kasvavat vuonna 1993 viennin lisääntyessä, ja kapasiteetin käyntiaste kohoaa edelleen siitä huolimatta, että mm. sellun ja paino- ja kirjoituspaperien tuotantokapasiteetti on lisääntynyt kuluvana ja lisääntyy ensi vuonna.

22. Metsäteollisuuden hinnat ja kustannukset

Kustannuskilpailukyky parantunut

Metsäteollisuuden kustannuskilpailukyky tärkeimpiin kilpailijamaihin verrattuna on parantunut selvästi vuosina 1991 ja 1992. Metsäteollisuuden kustannuseristä eniten on laskenut puuraaka-aineen hinta. Sen suhteellinen osuus metsäteollisuuden kokonaiskus-

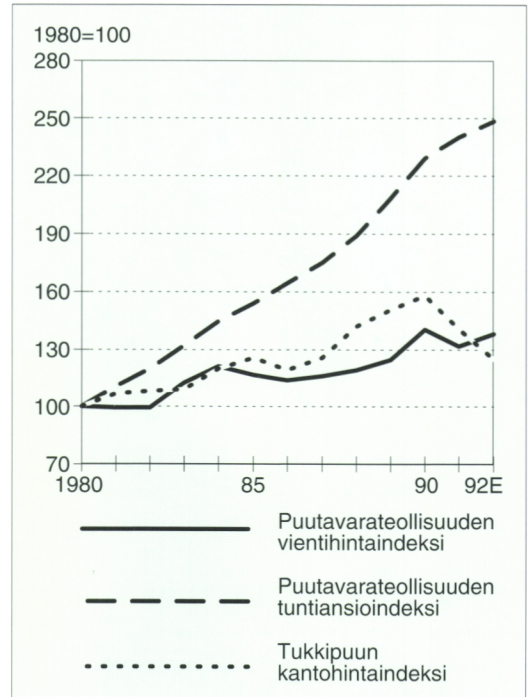
Kuva 11. Metsäteollisuuden kustannusrakenne vuonna 1990.

tannuksista on pienentynyt, kun taas pääoma- ja työvoimakustannusten osuus on noussut viime vuosina. Vaikka nimelliset työvoimakustannukset ovatkin jatkuvasti nousseet, on viimeaikainen nousu ollut hitaampaa kuin kilpailijamaissa.

Metsäteollisuuden investoinnit olivat 1980-luvun alussa 3 miljardia markkaa vuodessa. Investoinnit kasvoivat 1980-luvun korkeasuhdanteen myötä nousten vuosina 1989 ja 1990 yli 8 miljardiin markkaan vuodessa. Investointiasete oli tällöin yli 15 prosenttia ja metsäteollisuuden velat kasvoivat liikevaihdon tasalle. Vuonna 1991 metsäteollisuus oli syvästi tappiollista. Vuonna 1992 kannattavuus parantuu, velkoja maksetaan takaisin ja alhaisen investointiasteen ansiosta velkaantumisen kasvu

taittuu. Korkotaso on alentunut syksyllä 1992.

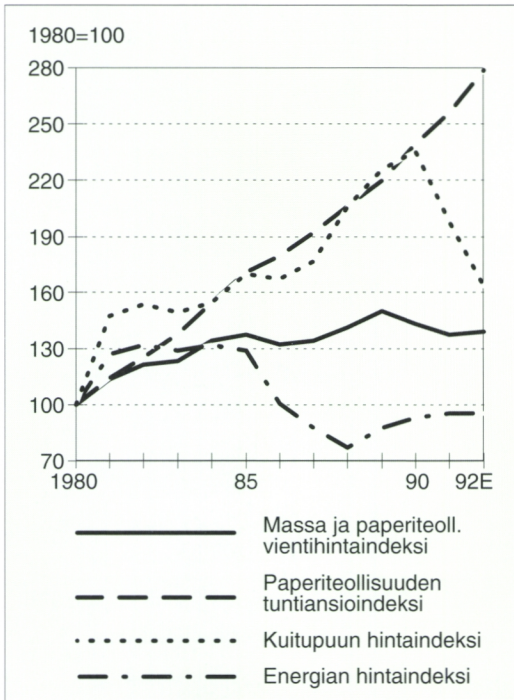
Vuonna 1992 tukkipuun nimellinen kantohinta on ollut 22 prosenttia ja kuitupuun 31 prosenttia alempi kuin vuonna 1990. Kantohinnan lisäksi myös muiden puun tehdashintaan vaikuttavien kustannuserien kehitys on ollut aleneva. Vuonna 1991 raakapuun korjuun ja kuljetuksen nimelliset yksikkökustannukset olivat 2 prosenttia alhaisemmat kuin vuonna 1990. Yhdessä nämä kustannussäästöt merkitsevät sitä, että tukkipuun tehdashinta on tänä vuonna ollut ainakin 16 prosenttia ja

Kuva 10. Puutavateollisuuden nimelliset vientihinnat ja tuotannontekijöiden hinnat.

kuitupuun tehdashinta 14 prosenttia alempi kuin vuonna 1990.

Metsäteollisuuden työntekijöiden nimelliset keskituntiansiot ovat edelleen nousseet, mutta tuotavuuden kasvu sekä välillisten työvoimakustannusten alentuminen hidastaa työvoimakustannusten nousua. Metsäteollisuuden käyttämän energian hinta on edelleen alhaisella tasolla verrattuna kilpailijamaihin. Vuonna 1993 voimaan tuleva sähkövero palautetaan metsäteollisuudelle. Ydinsähkölle asetettava vero ja polttoaineiden haittaveron korotus ovat vaikutukseltaan melko lieviä, joten

Kuva 12. Massa- ja paperiteollisuuden nimelliset vientihinnat ja tuotannontekijöiden hinnat.

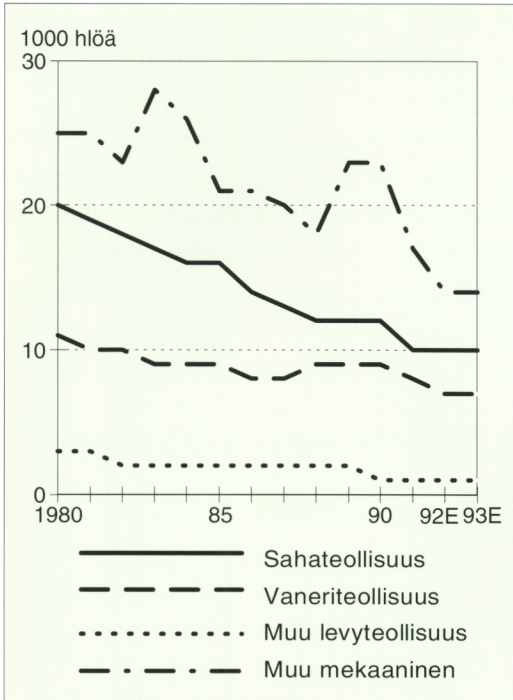
Suomen metsäteollisuuden energian hintaetu kilpailijoihin nähden säilyy.

Viennin kasvun, reaalikorkojen laskun, kustannussäästöjen sekä alhaisen investointiasteen vaikutuksesta metsäteollisuuden kannattavuus paranee selvästi vuonna 1993.

23. Metsäteollisuuden työvoima

Työllisyys heikkenee 1992

Metsäteollisuuden työllisyys heikkenee vuonna 1992 edellisvuodesta. Syynä ei ole tuotannon aleneminen, sillä metsäteollisuuden aktiiviteetti on edellisvuotista korkeampi. Työllisyys vähenee toiminnan rationalisoinnin ja tehostamisen vuoksi. Vuodesta 1991 vuoteen 1992 metsäteollisuuden kokonaisyöllisyys vähenee 7 000 henkilöllä. Vuonna 1991 metsäteollisuus työllisti 83 000 henkilöä ja vuonna 1992 vastaava luku tulee olemaan 76 000 henkilöä. Alan työttömyys lisääntyy samalla määrällä eli 7 000 henkilöllä. Vuonna 1991 metsäteollisuudessa oli työttömiä 10 000 henkilöä ja 1992 työttömiä tulee olemaan 17 000 henkilöä. Yleisen lamatilanteen vuoksi työvoiman liikkuvuutta toimialalta toiselle tai maasta toiseen ei esiinny. Työvoimatilastoista onkin siten työllisyy-

Kuva 13. Puutavateollisuuden työllisyys vuosina 1980-93.

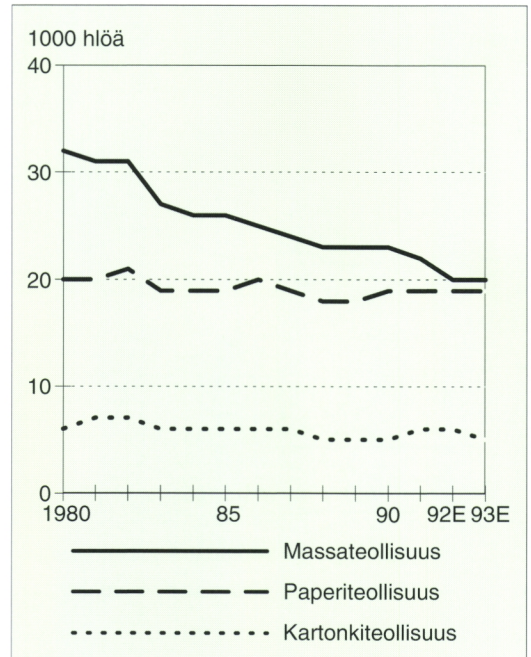
den heikentyessä yleensä luettavissa vastaavansuuruinen lisäys kyseessä olevan toimialan työttömyyslukuissa.

Työllisyyden heikkeneminen kohdistuu, kuten edellisenäkin vuonna, eniten puutavateollisuuteen. Siellä työllisyys alenee 36 000 henkilöstä 32 000 henkilöön. Massa- ja paperiteollisuudessa työllisyyden heikkeneminen on lievempää: 46 000 henkilöstä 44 000 henkilöön.

Puutavateollisuuden puolella sahateollisuus säilyttää vuonna 1992 työllisyyden tasonsa edellisvuoden suuren pudotuksen jälkeen. Vuonna 1992 sahateollisuus työllistää noin 10 000 henkilöä. Va-

neriteollisuudessa työllisten määrä vähenee 8 000 henkilöstä 7 000 henkilöön. Muussa levyteollisuudessa työllisyys pysyy edellisen vuoden tasolla. Työllisyys heikentyy eniten ryhmässä muu mekaaninen metsäteollisuus, johon kuuluu muun muassa rakennustuote- ja puutaloiteollisuus. Tätä teollisuudenalaa jo parina vuonna peräkkäin vaivannut syöksykierre jatkuu edelleen vuonna 1992, ja sen työllisyys vähenee edellisen vuoden 17 000 henkilöstä 14 000 henkilöön. Suurin syy kehitykseen on alaa eniten työllistävän rakennustoiminnan edelleen jatkuva syvä lama.

Massa ja paperiteollisuuden puolella työllisyyden heikkenemi-

Kuva 14. Massa- ja paperiteollisuuden työllisyys vuosina 1980-93.

nen kohdistuu massateollisuuteen, jossa työllisten määrä vähenee viime vuoden 22 000 henkilöstöstä 20000 henkilöön tänä vuonna. Paperi- ja kartonkiteollisuudessa työllisyys säilyy vuoden 1991 tasolla. Paperiteollisuus työllistää 19 000 henkilöä sekä kartonkiteollisuus 6000 henkilöä.

Työvoimakustannukset pysyneet kurissa

Palkkasummat kasvoivat metsäteollisuuden eri toimialoilla vuoteen 1990 asti, jolloin puutavarateollisuuden palkkasumma oli 3,84 miljardia markkaa ja massa- ja paperiteollisuuden 7,13 miljardia markkaa. Vuoden 1990 jälkeen kokonaistyövoimakustannukset ovat metsäteollisuudessa laskeneet. Vuonna 1992 arvioidaan palkkasumman puutavarateollisuudessa laskevan 2,88 miljardiin markkaan ja massa- ja paperiteollisuudessa 6,78 miljardiin markkaan. Vuonna 1993 palkkasumman arvioidaan puutavarateollisuudessa pysyvän vuoden 1992 tasolla ja olevan massa- ja paperiteollisuudessa hieman vuoden 1992 tasoa alempi.

Vuonna 1991 puutavarateollisuus osoitti 0,14 miljardin markan tappiota ja massa- ja paperiteollisuus peräti 3,01 miljardin markan tappiota. Palkkasummat työllistä kohti trendinomaisesti kuitenkin kasvoivat vuoteen 1991 asti, jonka jälkeen ne ovat pysyneet suurin piirtein vakiona. Nousun vuonna 1991 mahdollisti se, että työllisten

määrä väheni nopeammin kuin palkkasummat. Puutavarateollisuudessa työllistä kohti laskettu palkkasumma on tällä hetkellä keskimäärin 90 000 mk ja massa- ja paperiteollisuudessa 154 000 mk vuodessa. Näiden ei odoteta nousevan ensi vuonna. Palkkasumman osuus kotimaisista tuotannontekijätuloista on pitkällä aikavälillä ollut puutavarateollisuudessa runsas kolme neljäsosaa ja massa- ja paperiteollisuudessa vajaa kolme neljäsosaa, kun sen osuus metsätaloudessa on ollut vain yhden neljäsosan luokkaa.

Merkitys työllistäjänä vähentynyt

Metsäteollisuus työllistää vuonna 1992 noin 3,5 prosenttia työllisestä työvoimasta. Edes yhdessä metsätalouden kanssa tämän vientisektorin välitön työllisyysvaikutus ei ole enempää kuin 5 prosenttia työllisistä. Näköpiirissä ei ole tekijöitä, jotka hienoisesta tuotannon kasvusta huolimatta voisivat nostaa tämän sektorin työllisyysosuutta.

Näkymät vuodelle 1993 ovat pikemminkin sellaiset, että metsäteollisuuden työllisyys pysyy suurin piirtein entisellä tasolla ja metsätalouden työllisyys edelleenkin hieman heikkenee. Ainoa vähänkään merkittävä lisätyöllistäjä tällä sektorilla voi olla muu mekaaninen metsäteollisuus, jonka työvoimamäärät ovat parissa vuodessa vähentyneet 10 000 henkilöllä kotimarkkinalaman vuoksi. Talouden

elpyessä muun mekaanisen metsäteollisuuden työllisyys palanee ainakin lähelle entistä tasoaan. Tämän ei odoteta kuitenkaan rakennustoiminnan laman vuoksi tapahtuvan ennen kuin vuodesta 1994 tai 1995 alkaen. Vaikka metsäteollisuus voisi hieman lisätäkin työllisyyttään, ovat mittasuhteet

työmarkkinoilla tällä hetkellä sellaiset, että vuonna 1992 metsäteollisuus ja metsätalous työllistävät yhdessä 106 000 työntekijää, ja kaikkien toimialojen yhteenlaskettu työttömyys on noin 400 000 henkilöä. Metsäsektorin työllistävä vaikutus kansantaloudessa voi siten olla pääasiassa välillistä.

3. Metsätalous

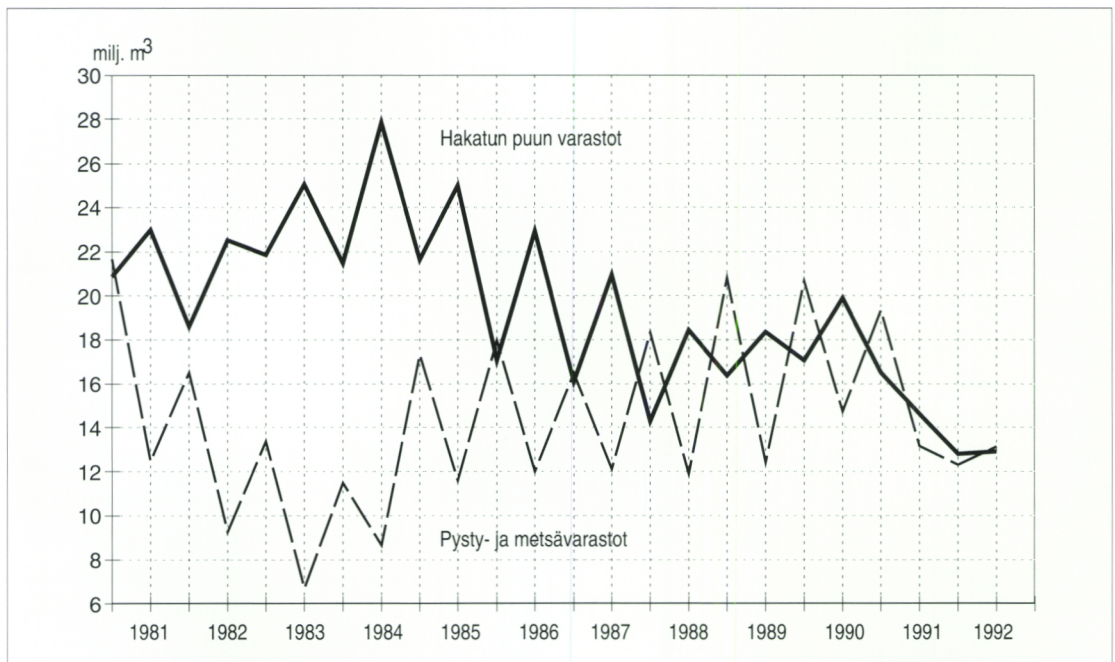
31. Raakapuumarkkinat ja puuhuolto

Raakapuumarkkinoiden mekanismi muuttunut

Raakapuumarkkinoilla on siirrytty uuteen vaiheeseen. Keskitetyistä hintasuositussopimuksista on luovuttu, jolloin markkinavoimat ovat päässeet vaikuttamaan entistä keskeisemmin vaihdettuihin puumääriin ja niiden hintoihin. Erityistä tämän vuoden puukaupassa on ol-

lut se, että puun kysyntä on kasvanut, mutta hinnat ovat laskeneet.

Vuonna 1991 raakapuun hinta laski 15–30 prosenttia, ja hinnan lasku on jatkunut tänä vuonna. Raakapuun tarjonta on kuitenkin ollut voimakasta. Tähän ovat vaikuttaneet useat tekijät. Korkea reaalikorkotaso rasittaa erityisesti velkaantuneita maatiloja. Metsäverouudistus ja maatalouden huono sato ovat osaltaan lisänneet puun tarjontaa. Lisäksi raakapuun viimevuotinen myyntisulku siirsi puukauppoja kuluvalla vuodelle.

Kuva 15. Teollisuuden raakapuuvaramat vuosina 1981–1992.

Taulukko 2. Markkinahakkuut tammi–syyskuussa vuosina 1991–92 sekä ennakoarviot vuosille 1992 ja 1993.

Raakapuulaji/ omistajaryhmä	1–9/1991 milj.m ³	1–9/1992 milj.m ³	Muutos- %	1992E milj.m ³	1993E milj.m ³
Tukkipuu	10,464	11,542	10	17,0	18,0
Ainespinopuu	13,041	14,672	13	22,0	23,0
Yksityismetsät	18,879	19,755	5	29,4	–
pystyhakkuut	13,088	12,811	–2	21,0	–
hankintahakkuut	5,791	6,944	20	8,4	–
Yhtiöiden metsät	2,445	3,174	30	4,9	–
Metsähallituksen metsät ..	2,238	3,344	49	4,7	–
Yhteensä	23,562	26,273	12	39,0	41,0

Raaka-ainekustannusten pienentämiseksi metsäteollisuus on lisännyt omien metsiensä hakkuita ja pienentänyt raakapuuvaramoihin niin metsissä kuin tehtailla. Raakapuun kokonaisvarastot olivat vuoden 1992 alussa kolmanneksen eli 13,0 miljoonaa kuutiometriä pienemmät kuin vuotta aikaisemmin. Myös varastojen rakenne on muuttunut. Tienvarsi- ja tehdasvarastojen osuus kokonaisvarastoista on pienentynyt. Pääomia sitovat hakatun puun varastot on siirretty entistä nopeammin tuotantoon.

Hakkuumäärät kasvussa

Markkinahakkuut ovat helmikuusta alkaen pääsääntöisesti olleet suuremmat kuin vuonna 1991.

Syyskuun loppuun mennessä oli tänä vuonna korjattu markkinapuuta kaikkiaan 26,3 miljoonaa kuutiometriä, mikä on 12 prosenttia enemmän kuin vastaavaan aikaan viime vuonna. Hakkuiden kokonaismääräksi arvioidaan tänä vuonna noin 39 miljoonaa kuutiometriä. Vuonna 1991 markkinapuuta hakattiin 34,5 miljoonaa kuutiometriä.

Havutukin markkinahakkuut olivat vuoden 1992 tammi–syyskuussa yhteensä 10,9 miljoonaa kuutiometriä eli 12 prosenttia suuremmat kuin vuotta aikaisemmin. Havutukin hakkuumäärien kasvu on painottunut tarkastelujakson loppupuolelle, koska alkuvuodesta sahateollisuus jatkoi hakatun puun varastojen supistamista. Havutukien hakatun puun kesävarastot

olivat kesäkuun lopussa miljoona kuutiometriä – lähes puolet – pienemmät kuin kesällä 1991. Havutukkien hakkuut jatkuvat vilkkaana vuoden loppuun asti hakkuumäärien ollessa tänä vuonna yhteensä noin 16 miljoonaa kuutiometriä.

Tammi–syyskuussa kuitupuuta hakattiin kaikkiaan 14,7 miljoonaa kuutiometriä, mikä oli 13 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Eniten kasvoivat koivukuitupuun ja mäntykuitupuun hakkuumäärät. Kuitupuun hakkuumäärät ovat tänä vuonna olleet suuremmat kuin viime vuonna, koska kuitupuun hakatun puun varastot supistuivat vuoden 1991 aikana yli 3 miljoonaa kuutiometriä. Kuitupuun hakkuut jatkuvat vilkkaana vuo-

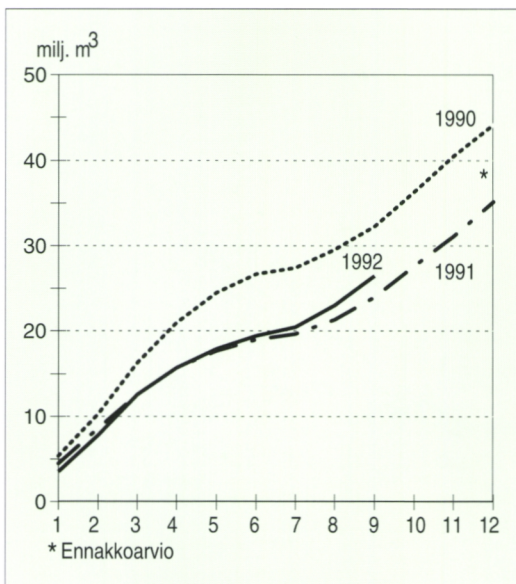
den loppuun ja ovat yhteensä noin 22 miljoonaa kuutiometriä.

Tukkipuun hakkuumäärät ovat noin 18 miljoonaa kuutiometriä ja kuitupuun hakkuumäärät noin 23 miljoonaa kuutiometriä vuonna 1993. Hakkuumäärät kasvavat vuodesta 1992, koska metsäteollisuuden tuotannon taso nousee ensi vuonna eivätkä hakatun puun varastot todennäköisesti enää huomattavasti pienene.

Hakkuiden kasvu valtion ja yhtiöiden omista metsistä

Hakkuiden kasvu kohdistuu tänä vuonna erityisesti metsähallituksen ja metsäteollisuusyhtiöiden metsiin. Metsähallituksen metsistä korjattu puumäärä oli tammi–syyskuussa 49 prosenttia suurempi kuin vastaavaan aikaan vuosi sitten. Vuonna 1992 metsähallituksen hakkuut ovat noin 4,7 miljoonaa kuutiometriä.

Metsäteollisuusyhtiöiden omista metsistä on tämän vuoden tammi–syyskuussa hakattu 3,2 miljoonaa kuutiometriä raakapuuta, mikä on 30 prosenttia enemmän kuin vastaavaan aikaan vuonna 1991. Mikäli yhtiöiden metsissä hakkuut kehittyvät loppuvuonnakin samaan tahtiin, nousee hakkuiden määrä tänä vuonna lähes 5 miljoonaa kuutiometriin. Jo vuoden 1991 hakkuumäärä oli poikkeuksellisen suuri eli 4,5 miljoonaa kuutiometriä.

Kuva 16. Markkinahakkuut vuosina 1990 ja 1991 sekä tammi–syyskuussa 1992.

Yksityismetsistä korjattiin tammi-syyskuussa 19,8 miljoonaa kuutiometriä raakapuuta eli 5 prosenttia enemmän kuin viime vuoden vastaavaan aikaan.

Raakapuun ulkomaankauppa lisääntyy

Laskusuunnassa ollut raakapuun tuonti kääntyy lievään nousuun. Raakapuun tuonnin määrä kasvoi 6 prosenttia tammi-elokuussa 1992. Myös raakapuun tuonnin rakenne on muuttunut. Perinteisten pääartikkelien – koivu- ja mäntykuitupuun – tuonti on laskenut Venäjältä tulevan raakapuun toimitusvaikeuksien takia. Hake ja muu raakapuu (sisältää mm. eukalyptuksen) ovat korvanneet koivu- ja mäntykuitupuun tuonnin laskun tänä vuonna.

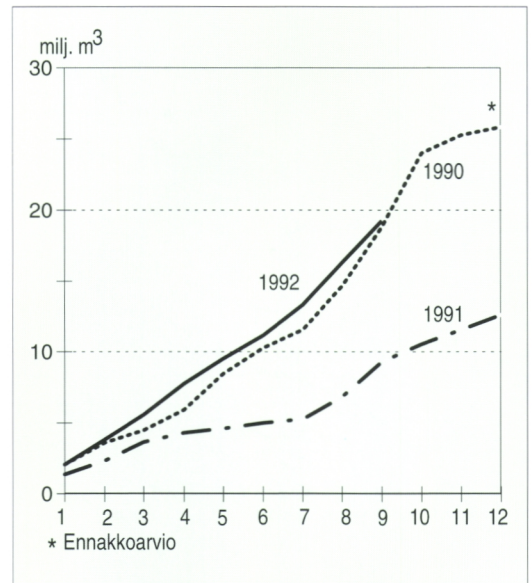
Alkuvuoden vaikeuksien jälkeen myös puuntuonti Venäjältä näyttää vilkastuvan, joten raakapuun kokonaistuonti nousee kuluvana vuonna noin 6 miljoonaan kuutiometriin. Vuonna 1993 tuonti puun kokonaismäärä pysynee samalla tasolla. Koivukuitupuun tuonti Venäjältä todennäköisesti lisääntyy, mutta samaan aikaan teollisuus vähentää havukuitupuun tuontia.

Raakapuun hinnanlaskun myötä raakapuulle on alettu etsiä vaihtoehtoisia kysyntäkohteita maan rajojen ulkopuolelta. Raakapuun vienti onkin lisääntynyt tänä vuonna. Puutavaralajeittaiset määrät ovat olleet pieniä, yhteensä raaka-

puuta vietiin tammi-elokuussa vain 0,3 miljoonaa kuutiometriä. Vientiraakapuun hinnat ovat tänä vuonna hieman laskeneet viime vuodesta.

Puukauppa vilkastunut

Raakapuun kauppa on koko vuoden 1992 ollut huomattavasti edellisvuotista vilkkaampaa. Teollisuuden ostot ovat olleet edellä normaalia aikataulustaan. Tammi-syyskuussa 1992 metsäteollisuus on yli kaksinkertaistanut ostonsa yksityismetsistä edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Tämän vuoden tavoitteestaan teollisuus oli syyskuun loppuun mennessä ostanut jo noin 70 prosenttia eli 19,3

Kuva 17. Yksityismetsien raakapuun ostomäärät vuosina 1990 ja 1991 sekä tammi-syyskuussa 1992.

Taulukko 3. Yksityismetsien raakapuun ostomäärät tammi-syyskuussa vuosina 1991–92 sekä ennusteet vuosille 1992 ja 1993.

Raakapuulaji/kauppamuoto	1–9/1991 milj.m ³	1–9/1992 milj.m ³	Muutos- %	1992E milj.m ³	1993E milj.m ³
Tukkipuu	4,081	9,101	123	12,7	13,4
Kuitupuu	5,248	10,143	93	14,3	15,6
Pystykaupat	6,037	13,810	129	20,3	–
Hankintakaupat	3,292	5,441	65	6,7	–
Yhteensä	9,329	19,251	106	27,0	29,0

miljoonaa kuutiometriä. Vuonna 1992 metsäteollisuus saavuttaa 27 miljoonan kuutiometrin ostotavoitteen.

Pystykauppojen osuus yksityismetsien puusta on noussut kahden viimeisen vuoden aikana. Pystykauppojen osuus ostetusta puutarasta on tänä vuonna yli 70 prosenttia. Hankintapuuta on ollut ajoittain vaikeata saada kaupaksi, sillä ostajat ovat suosineet järeitä, päätehakkuuvaiheessa olevia leimikoita. Puutavaralajien kysynnässä ja tarjonnassa esiintyy myös tavallista voimakkaampia alueittaisia eroja. Eri puutavaralajeista suhteellisesti eniten ovat lisääntyneet mäntytukkien ja kuusitukkien ostomäärät. Koivukuitupuun kysyntä on jatkuvasti ylittänyt tarjonnan.

Vilkastunut puukauppa näkyy raakapuun pysty- ja metsävarastojen kasvuna. Kaikkien puutavaralajien pysty- ja metsävarastot olivat kesäkuun lopulla suuremmat kuin puoli vuotta aikaisemmin. 1980-lu-

vulla pysty- ja metsävarastot olivat kesällä 3–9 miljoonaa kuutiometriä pienemmät kuin talvella.

Vuonna 1993 raakapuun kysyntä yksityismetsistä nousee 5–10 prosenttia tästä vuodesta. Raakapuun tarjonnan ennustamista vaikeuttaa metsäverotuksen muutos. Osa metsänomistajista on tänä vuonna aikaistanut hakkuitaan pidättäytyäkseen puukaupoista muutamaksi vuodeksi.

Puun hinnanlasku taittuu

Tämän vuoden syyskuussa kanto hintataso oli tukkipuulla 21–27 prosenttia ja kuitupuulla 27–39 prosenttia alempi kuin syksyllä 1990. Tukkipuulla kanto- ja hankintahinnat laskivat suhteessa yhtä paljon, kun taas kuitupuun kanto hinnat laskivat 6–13 prosenttiyksikköä hankintahintoja enemmän.

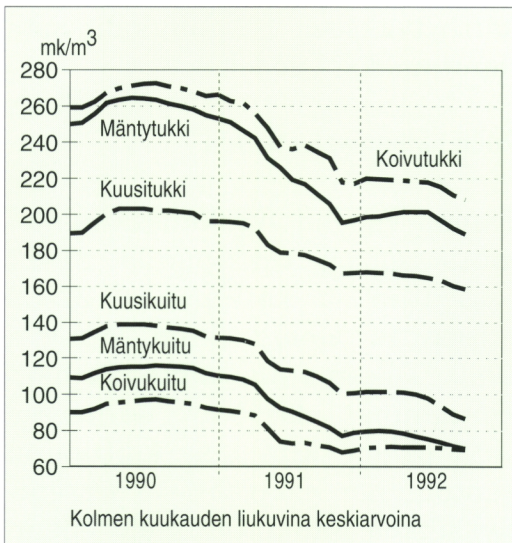
Vuoden 1992 alussa kanto hinnat nousivat hieman, mutta kääntyivät uudelleen laskuun keväällä. Syys-

Taulukko 4. Yksityismetsien kantohinnat syksyllä 1990 sekä tammi- ja syyskuussa 1992.

Puutavaralaji	7–12/1990 A mk/m ³	1/1992 B mk/m ³	9/1992 C mk/m ³	Muutos C/A %	Muutos C/B %
Mäntytukit	260,80	198,50	189,20	-27	-5
Kuusitukit	201,40	168,00	158,40	-21	-6
Koivutukit	270,60	220,10	208,50	-23	-5
Mäntykuitupuu . . .	115,20	79,70	70,10	-39	-12
Kuusikuitupuu . . .	136,80	101,30	86,60	-37	-15
Koivukuitupuu . . .	95,80	70,60	69,50	-27	-2

kuussa tukkipuun kantohinnat olivat 5–6 prosenttia pienemmät kuin tammikuussa. Mäntykuitupuun hinta laski 12 prosenttia ja kuusikuitupuun 15 prosenttia alkuvuo-

desta. Ainoastaan koivukuitupuun kanto- ja hankintahinnat ovat säilyttäneet alkuvuoden tasonsa osittain metsäteollisuuden koivukuitupuupulan takia.

Kuva 18. Yksityismetsien kantohinnat tammi-kuusta 1990 lähtien.

Raakapuun alueelliset hintaerot ovat voimistuneet. Puun hinnat ovat laskeneet Länsi- ja Itä-Suomessa keskimäärin enemmän kuin Pohjois-Suomessa. Etenkin Länsi-Suomessa on ollut alueita, joissa joidenkin puutavaralajien – lähinnä mäntykuitupuun – heikko kysyntä on merkinnyt hintatason tuntuva laskua.

Raakapuun tarjonnan vahvistuminen tänä vuonna on mahdollistanut puun hinnanlaskun vaihdettujen määrien kasvaessa. Lähikuukausina raakapuun hintojen laskusuunta taittuu tarjonnan taasaantuessa. Ensi vuonna paineet raakapuun hinnannousuun lisääntyvät kysynnän kasvaessa.

32. Puuntuotannon yksikkökustannukset

Puuntuotannon kannattavuus pudonnut

Vuoden 1991 huhtikuusta alkanut nimellisten ja reaalisten kantohintojen alentuminen on jatkunut vuonna 1992. Yksityismetsien nimelliset kantorahatulot pienentyivät vuonna 1991 reilusti yli kolmanneksella kantohintojen ja puun myyntimäärien avulla arvioiden. Kantorahatulosten aleneminen jatkui vuonna 1992. Kantorahatulosten alentumisen voi odottaa heikentävän omarahoitteista panostusta puuntuotantoon.

Yksikkökantohintojen ja puuntuotannon eri kustannuslajien yksikkökustannusten avulla voidaan suuntaa-antavasti arvioida muu-

toksia metsätalouden toimintaedellytyksissä. Tässä käytetään tukkuhinnoilla reaalisiksi muunnettuja kantohintoja ja yksikkökustannuksia. Kannattavuuden muutoksia arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että metsänuudistamisen, metsänparannuksen ja metsäteiden rakentamisen kustannukset yksityismetsissä ovat olleet keskimäärin 15 prosenttia vuotuisista kantorahatuloista.

Metsäinvestointien yksikkökustannukset kasvaneet kantohintoja nopeammin

Kantohinnat ovat jaksolla 1980–91 nousseet keskimäärin 0,6 prosenttia vuodessa, mikä on yhtä suuri kuin metsänuudistamisen yksikkökustannusten keskimääräinen kasvu. Uudistamisen kustannuksista pääosa syntyy pakollisista menoista, ja niiden yksikkökustan-

Taulukko 5. Reaalisten kantohintojen ja puuntuotannon yksikkökustannusten vuotuinen kasvu jaksolla 1980–91 sekä muutos vuosina 1991–92.

	Osuus muuttuvista kuluista keskimäärin 1980–91	Keskimääräinen kasvu jaksolla 1980–91	Muutos 1991–92E
	%	%/vuosi	%
Uudistaminen	65	0,6	–4,0
Metsänparannus	17	1,9	–6,5
Metsäteiden rakentaminen	18	2,1	–15,0
Yhteensä	100	1,1	–6,5
Kantohintojen suhteellinen muutos .		0,6	–19,8

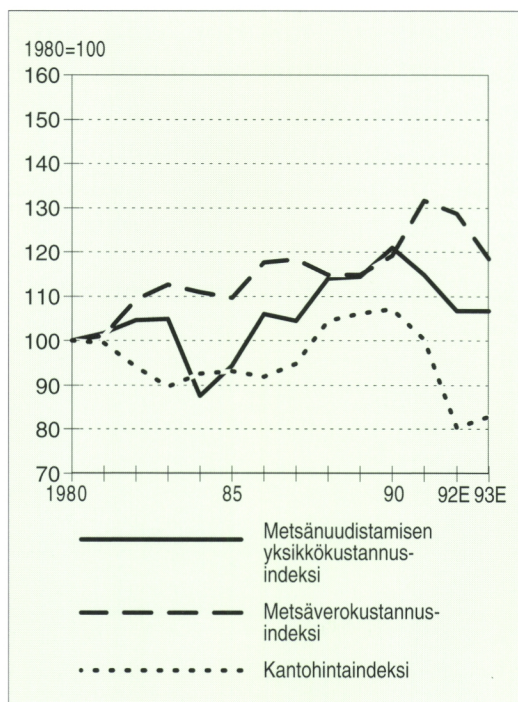
nuksilla mitattuna kannattavuuskehitys on pysynyt ennallaan. Metsänparannuksen ja metsäteiden rakentamisen yksikkökustannukset ovat nousseet kantohintoja nopeammin. Kustannusosuuksilla painotettuna yksikkökustannusten keskimääräiseksi muutokseksi saatiin 1,1 prosenttia vuosina 1980–91.

Yksikkökustannusten nousu taittunut

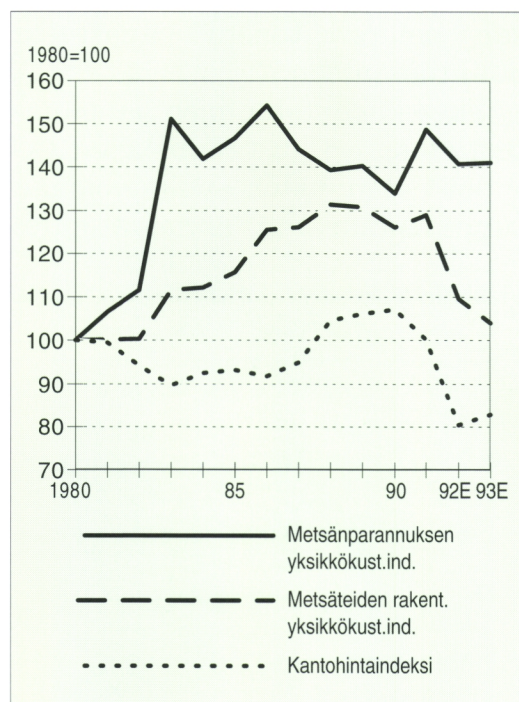
Metsänuudistamisen reaaliset yksikkökustannukset vuonna 1991 olivat 3,7 prosenttia alemmat kuin vuonna 1990. Alentumisen ennus-

tetaan jatkuvan vuonna 1992. Selviä uudistamisen keskimääräisiä yksikkökustannuksia vuonna 1993 muuttavia tekijöitä ei ole tällä hetkellä havaittavissa. Istutuksen ja taimikonhoidon kustannukset ovat olleet yksikkökustannusten kannalta merkittävimmät kustannuslajit. Uudistamisen kustannusten osuus puuntuotannon muuttuvista kuluista on ollut keskimäärin 65 prosenttia.

Metsänparannuksen reaalisten yksikkökustannusten kantohintakehitystä nopeampi kasvu näyttää taittuneen jo vuoden 1986 jälkeen. Metsänparannukseen luetaan täs-

Kuva 19. Metsänuudistamisen yksikkökustannusten, metsäveron sekä kantohintojen reaaliset indeksisarjat vuosina 1980–93.

Kuva 20. Metsäparannusinvestointien ja metsäteiden rakentamisen yksikkökustannusten sekä kantohintojen reaaliset indeksisarjat vuosina 1980–93.

sä lannoitus, ojitus ja pystykarsinta. Vuoden 1992 aikana yksikkökustannusten ennustetaan vähentyvän ensisijaisesti ojituksessa saavutettavien kustannussäästöjen takia. Ojituksen yksikkökustannuksissa voidaan odottaa jopa yli viidenneksen pienenemistä vuonna 1992 urakoitsijoiden kilpailuttamisen ja kustannusseurannan ansiosta. Metsänparannuksen julkisen tuen mahdolliset leikkaukset vuonna 1993 tulevat pienentämään toimenpidealoja sekä lisäämään kilpailua urakoista. Metsänparannuksen kustannusosuus on ollut keskimäärin 17 prosenttia metsätalouden muuttuvista kuluista, mutta tulee pienenemään paitsi vähenevien yksikkökustannusten myös pienentyvien toimenpidealojen takia.

Metsäteiden rakentamisen keskimääräinen metrihinta on noussut kantohintoja nopeammin vuoteen 1988 asti. Keskimääräisten kustannusten ennustetaan vähenevän selvästi vuonna 1992. Syyinä nopeaan vähenemiseen on käyttöön otettu urakointikilpailu. Metsäteiden rakentamisen valtionavun aiottu pienentyminen vuonna 1993 tulee entisestään lisäämään metsäteiden rakentamisen urakka-kilpailua.

Metsänuudistamisen, metsänparannuksen ja metsäteiden rakentamisen yksikkökustannusten painotetun keskiarvon ennustetaan vähenevän 6,5 prosenttia

vuonna 1992 ja vajaan prosentin vuonna 1993.

Verokustannusindeksin laskenta perustuu tässä pinta-alaperusteista metsäverotusta varten laskettuun verokuutiometrin rahaarvoon. Verokuutiometrin rahaarvo seuraa viivästettynä kantohinnan kehitystä. Vuosien 1991 ja 1992 kantohintojen jyrkkä aleneminen pienentää vuosien 1992 ja 1993 verokuutiometriä raha-arvoja.

33. Metsätalouden työvoima

Toimintaympäristö muutostilassa

Maassa vallitseva talouslama vaikuttaa monella tavalla sekä suoraan että epäsuorasti metsätyövoimamarkkinoihin. Epäsuorat vaikutukset tulevat yleisen kilpailukykyvaatimuksen ja kustannusten karsintatavoitteen kautta. Puunkorjuun koneellistamista jatketaan, ei niinkään työvoiman niukkuuden vaan kustannussäästöjen vuoksi. Koneellisen korjuun arvioitu osuus pystyhakkuista on vuonna 1992 noin 60 prosenttia. Suunnitelmien mukaan sen osuus on tarkoitus nostaa lähelle 90 prosenttia 1990-luvun puoliväliin mennessä. Koneellistamissuunnitelmien toteutuessa työvoiman tarve puunkorjuussa vähenee, vaikka

korjatut puumäärät kasvaisivatkin. Erityisesti moottorisahalla työskentelevien metsureiden tarve vähenee jyrkästi metsäkoneenkuljettajien tarpeen hieman lisäntyessä.

Tulevaisuuden kehityssuunta on otettu huomioon myös metsäalan koulutusjärjestelmää kehitettäessä. Entisenkaltainen metsurin koulutusohjelma on korvattu syksystä 1992 alkaen uudella metsämekaanikon koulutusohjelmalla, jossa metsäkonetyön opetuksen osuus painottuu entistä enemmän. Yhteensä opetushallitus on vähentänyt metsäalan kouluasteen aloituspaikkoja 1 800:sta 800:aan. Myös metsäalan opistoasteen koulutuspaikkoja vähennetään, erityisen jyrkästi metsätalousteknikon koulutusohjelmassa. Tämä johtuu odotettavissa olevasta toimihenkilötarpeen vähenemisestä. Metsätyön organisoinnissa on tarkoitus siirtyä itseohjautuvien työryhmien käyttöön, jota koskeva kokeilu on kentällä käynnissä. Toteutuessaan tämä uusi organisaatiomuoto tekee perinteisen työnjohdon tarpeettomaksi. Kun samanaikaisesti on paineita rationalisoida metsätalouden hallinto- ja neuvontaorganisaatioita, tulee toimihenkilötyöpanoksen tarve kaiken kaikkiaan väheneen huomattavasti.

Työllisyys laskusuunnassa

Vaikka hakkuumäärät kasvavatkin vuodesta 1991 vuoteen 1992, ei

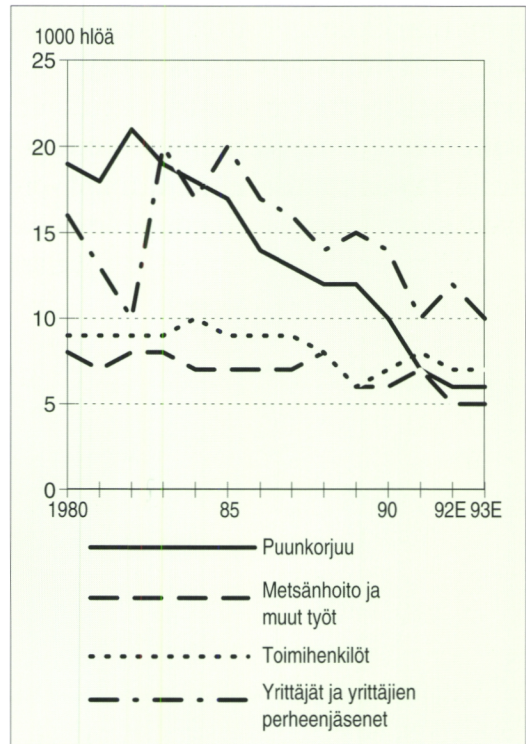
niillä ole parantavaa vaikutusta metsätalouden työllisyystilanteeseen. Samalla kun puunkorjuu lisääntyy, koneellisen korjuun osuutta lisätään. Siten vuoden 1991 markkinahakkuiden puutavarateon työvoima vähenee 6000:sta työntekijästä 5 000 työntekijään vuonna 1992. Vielä suurempi vähennys tapahtuu metsänhoito- ja perusparannustöissä. Vuoden 1991 työvoimamäärät putoavat 6000 työntekijästä 4 000 työntekijään vuonna 1992. Syynä ei ole koneellistaminen, vaan panostus vähenee huippuvuoden 1991 tasosta. Tulevaisuudessa todennäköisesti suositaan entistä enemmän luontaisia ja vähemmän työvoimaintensiivisiä metsänuudistamis- ja hoitomenetelmiä kustannus- ja kannattavuussyistä.

Uittotöiden vähenemiseen vuonna 1992 vaikuttaa Kemijoen uiton lopettaminen. Lähikuljetus- ja muiden metsätöiden työpanokset pysyvät vuoteen 1991 nähden ennallaan. Kaikkiaan vuoden 1991 markkinahakkuiden työvoima vähenee 13 000 työntekijästä 11 000 työntekijään vuonna 1992. Kun samaan aikaan metsätalouden toimihenkilöiden määrä vähenee 8000:sta 7 000:een, putoaa metsätalouden palkansaajien määrä 21000 henkilöstä 18 000 henkilöön vuonna 1992. Vuoden 1993 metsätalouden palkansaajatyöpanoksen ennakoidaan pysyvän vuoden 1992 tasolla.

Yrittäjiä ja yrittäjäperheenjäseniä osallistui vuonna 1991 metsätöihin 10 000 henkilötyövuoden edestä. Vuonna 1992 hankintahakuiden ennakoita lisäntyvän noin viidenneksellä edelliseen vuoteen verrattuna, ja omaa työtä tekevien työpanos lisääntyy 12 000 henkilötyövuoteen. Vuonna 1993 yrittäjien ja yrittäjäperheenjäsenten oman työpanoksen arvioidaan olevan metsätöissä 10 000 henkilötyövuotta.

Metsätalouden kokonaistyöpanos vähenee siten vuoden 1991 kaikki työvoimaryhmät yhteen lasien 32 000 henkilötyövuodesta 30000 henkilötyövuoteen vuonna 1992 ja edelleen 28 000 henkilötyövuoden tasolle vuonna 1993. Työtömien määrässä tapahtuu samanaikaisesti vastaavansuuruinen lisääntyminen. Vuonna 1991 metsätaloudessa oli 6 000 henkilöä työttömänä. Vuonna 1992 työttömiä arvioidaan olevan 8 000. Työttömyyden arvioidaan pysyvän samalla tasolla vuonna 1993. Metsäalan työttömyysaste on rakennusalan ohella eri toimialoista kaikkein korkeimpia, noin 22 prosenttia kokonaistyövoimasta.

Työllisyysnäkökymät metsätaloudessa eivät pidemmälläkään tähtäyksellä näytä ensi vuotta valoisammilta. Vaikka talous elpyykin, ei se vaikuta metsäalan työllisyyteen, jonka ennakoita jatkavan edelleen heikkenemistään. Asiaan vaikuttavat muun muassa Venäjän kanssa sovittu raakapuun li-

Kuva 21. Metsätalouden työllisyyden kehitys vuosina 1980–93.

sätuonti, paineet kierrätyskuidun käytön lisäämiseksi sekä trendinomaisesti etenevä puunkorjuun koneellistuminen. Valtiontalouden rahoituskriisi luo lisäksi paineita metsätalouden julkista tukea ja hallinto- ja neuvontaorganisaatioita kohtaan.

Metsätalouden palkkasumma pysyi vuosina 1988–90 noin 2,83–2,88 miljardin markan suuruisena. Kun metsätalouden työllisten määrä väheni, kasvoi palkkasumma työllistä kohti vastaavasti. Vuosina 1988–90 palkkasumman osuus kotimaisista tuotannontekijätuloista oli 26 prosenttia. Vuonna 1991 palkkasumma pieneni 2,68 miljard-

diin markkaan, mutta osuus tuotannon tekijätuloista lisääntyi 32 prosenttiin tuotannon tekijätulojen vähennyttyä neljänneksellä edellisestä vuodesta. Palkkasumma työllistä kohti kasvoi silti edelleen ja oli

vuonna 1991 keskimäärin 84 000 mk. Vuonna 1992 metsätalouden palkkasumman ennakoidaan supistuvan 2,52 miljardiin markkaan ja vuonna 1993 edelleen 2,35 miljardiin markkaan.

4. Metsäteollisuuden suhdannetiedustelu

Tiedustelu tehtiin syys-lokakuun vaihteessa postikyselynä, ja mukana olivat kaikki metsäteollisuusyritysten eri yksiköt lukuun ottamatta sahaiteollisuutta. Sahoista poimittiin otos. Vastaajina olivat yritysten toimitus- tai markkinointijohtajat.

Kyselylomakkeita lähetettiin yhteensä 157 ja vastausprosentti oli 68. Selluteollisuudelta saatiin 14, paperiteollisuudelta 25, kartonkiteollisuudelta 15, vaneriteollisuudelta 13 ja sahaiteollisuudelta 39 vastausta.

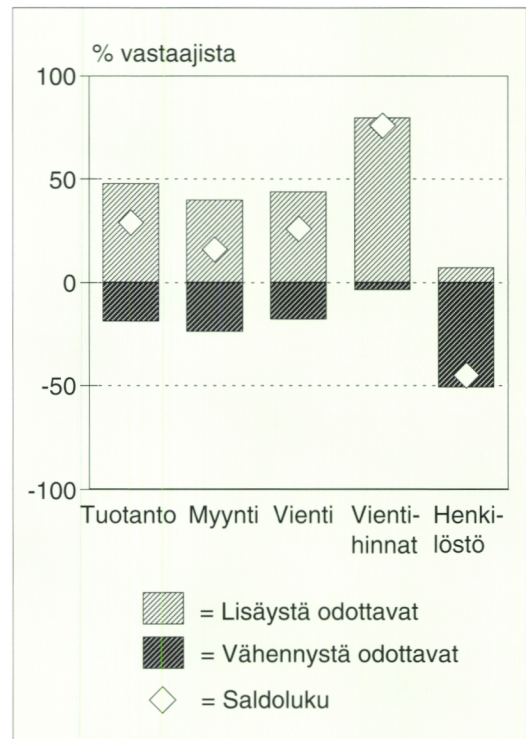
41. Vuoden 1992 lopun suhdannetilanne

Kapasiteetin käyttöaste noussut selvästi

Kuluvan vuoden loppupuolen taloudellinen tilanne on selvästi kohentunut vuoden alkupuoliskon tilanteesta. Sekä tuotanto, myyntimäärät, vientitoimitukset että vientihinnat ovat vastaajien enemmistön arvioimina suurempia kuin vuoden alkupuoliskolla. Ainoastaan henkilöstön määrä on vähen-

tynyt. Toimialoittain vastauksissa ei ollut sanottavasti eroja.

Kuvassa 22 esitetään koko metsäteollisuuden näkemykset edellä mainittujen tekijöiden kehityksestä. Kuvassa vaaka-akselin yläpuolella on niiden vastaajien osuus, jotka ennakoivat lisäystä, ja vaaka-akselin alapuolella niiden osuus,

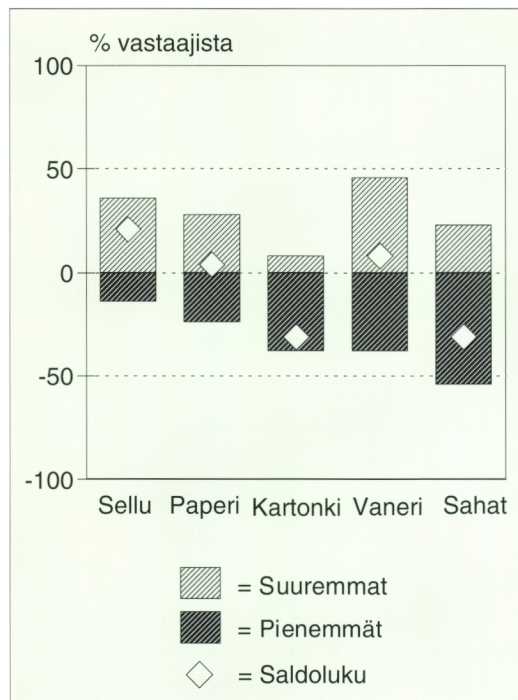
Kuva 22. Metsäteollisuuden kehitys vuoden 1992 loppupuoliskolla verrattuna vuoden alkupuoliskoon.

jotka ennakoivat vähennystä. Pylväisiin on vinoneliöllä merkitty niin sanottu saldo-luvun kohta. Saldo-luku on "suurempi" ja "pienempi" -vastausten erotus, ja se kertoo kumpaan suuntaan vastaajien enemmistö odottaa tilanteen muuttuvan.

Tuotannon kasvu heijastuu kapasiteetin käyttöasteeseen, joka on noussut viimevuotisesta. Vastausajankohtana kapasiteetin käyttöaste oli tiedustelun mukaan selluteollisuudessa 95 prosenttia, paperiteollisuudessa 88 prosenttia, kartonkiteollisuudessa 89 prosenttia, vaneriteollisuudessa 71 prosenttia ja sahateollisuudessa 88 prosenttia. Selvimmin kapasiteetin käyttöaste on noussut sahateollisuudessa. Samaan aikaan viime vuonna sahateollisuuden kapasiteetista vain 70 prosenttia oli tiedustelun mukaan käytössä. Kaikilla toimialoilla odotetaan kapasiteetin nousevan vielä seuraavan puolen vuoden aikana. Sellu-, paperi- ja kartonkiteollisuus ennakoivat prosenttiyksikön nousua, vaneri- ja sahateollisuus 2–4 prosenttiyksikön nousua.

Yritysten valmiiden tuotteiden varastot olivat sellutehtaita lukuunottamatta kyselyn ajankohtana pienemmät tai suunnilleen samansuuruiset kuin vuotta aikaisemmin (kuva 23).

Yritysten käyttökäteen (prosenttia liikevaihdosta) arvioivat vastaajat toimialoittain vuonna 1992 keskimäärin seuraavan suu-

Kuva 23. Metsäteollisuuden varastojen suuruus vuoden 1992 loppupuoliskolla verrattuna vuotta aikaisempaan.

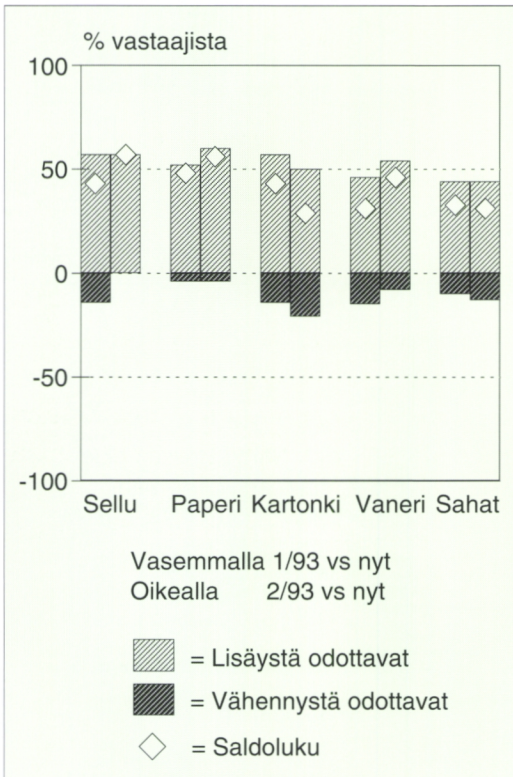
ruiseksi: selluteollisuus 13, paperiteollisuus 16, kartonkiteollisuus 17, vaneriteollisuus 22 ja sahateollisuus 10. Vuotta aikaisemmin arvioitiin käyttökäteen olevan sekä sellu- että sahateollisuudessa keskimäärin negatiivinen, joten näillä toimialoilla kannattavuus on parantunut olennaisesti.

42. Suhdanneodotukset toimialoittain vuonna 1993

Vuosi 1993 muodostunee jo varsin hyväksi

Kaikilla toimialoilla vastaajien selvä enemmistö odottaa tuotantonsa, myyntimääriensä ja vientitoimistensa kasvavan ensi vuonna (kuvat 24–26).

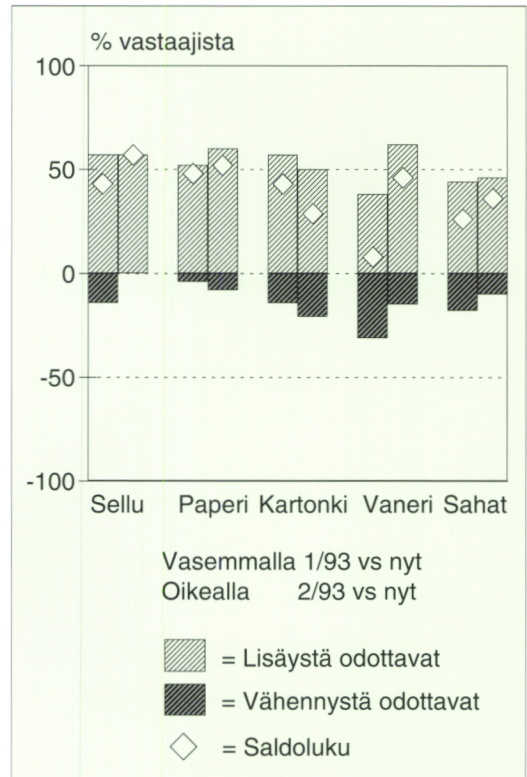
Tuotannon kasvu näyttäisi olevan suurinta sellu- ja paperiteolli-

Kuva 24. Metsäteollisuuden tuotannon kehitys vuonna 1993.

suudessa. Selluteollisuudessa myös viennin odotetaan kasvavan huomattavasti tämänvuotiseen verrattuna (taulukko 6).

Myyntimäärien markkina-alueittaisesta kehityksestä oltiin jokseenkin samaa mieltä kaikilla toimialoilla (kuva 27). Vastaajien enemmistö arvioi myyntimäärien kasvavan jokaisella markkina-alueella kotimaata ja entistä Neuvostoliittoa lukuunottamatta. Erityisesti odotetaan myyntimäärien lisääntyvän Länsi-Eurooppaan. Paperi- ja kartonkiteollisuudessa vastaajien enemmistö ennakoii myyn-

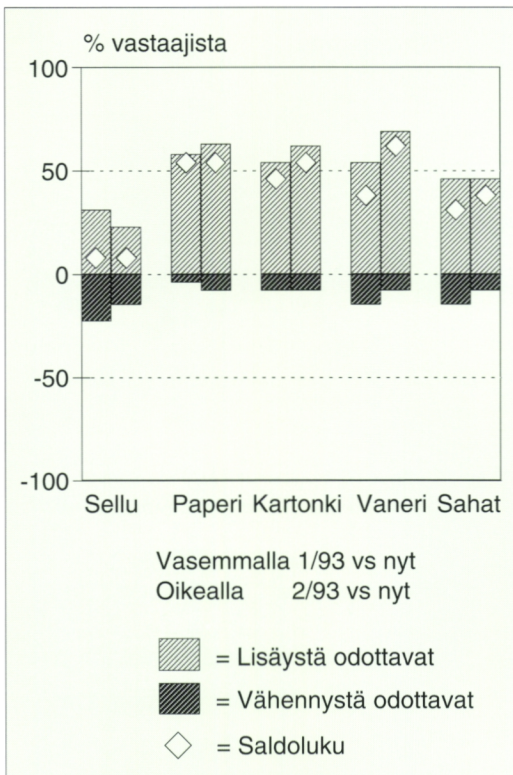

Kuva 25. Metsäteollisuuden myyntimäärien kehitys vuonna 1993.

tien lisäystä myös muihin entisiin SEV-maihin ja paperi- ja vaneriteollisuudessa Pohjois-Amerikkaan. Sahateollisuudessa odotetaan lisäksi myyntimäärien kasvavan Lähi-Itään ja Pohjois-Afrikkaan.

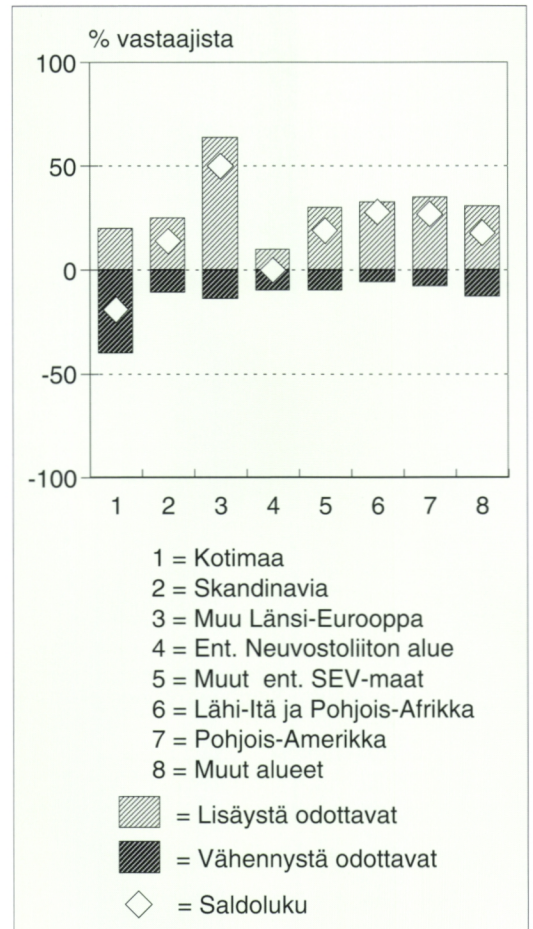
Kuvassa 28 esitetään arviot vientihintojen kehityksestä. Kaikilla toimialoilla vastaajien enemmistö odottaa vientihintojen nousevan vuonna 1993.

Keskimääräisistä vientihinnan muutosprosentteista (taulukko 7) havaitaan, että odotetut hinnannousut ovat suurimmat päällystämättömissä painopapereissa, aal-

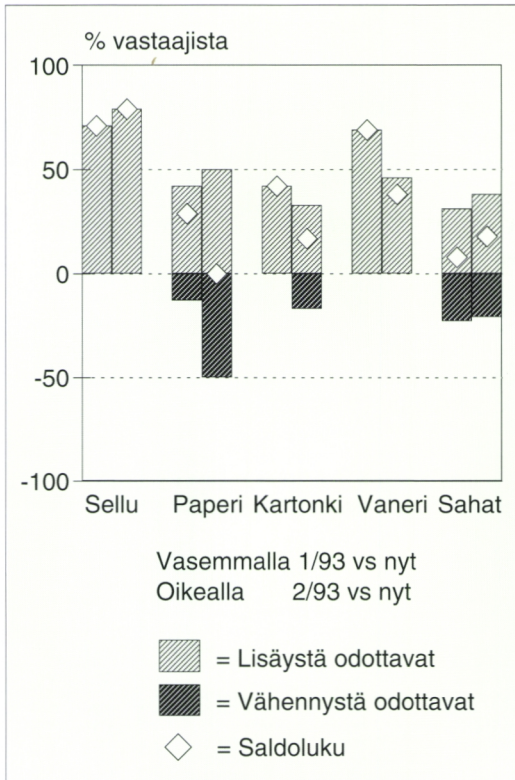

Kuva 26. Metsäteollisuuden vientitoimitusten kehitys vuonna 1993.

lotuskartongissa, havusulfaatissa ja koivuvanerissa. Päällystämättömän aikakauslehtipaperin vientihinnan odotetaan sen sijaan pysyvän ennallaan, ja kuusisahatavaran hinnannousu on varsin vaatimaton. Tässä kysymyksessä yksittäisten vastaajien käsitykset poikkesivat huomattavasti toisistaan, mikä on otettava huomioon muutosprosentteja tarkasteltaes-

Kuva 27. Metsäteollisuuden markkina-alueittaisen myyntimäärien kehitys vuonna 1993.

Kuva 28. Metsäteollisuuden vientihintojen kehitys vuonna 1993.

sa. Tämä johtunee muun muassa erilaisista devalvaatio-odotuksista. Markan kelluessa vastaajien oli vaikea arvioida hintojen kehitystä.

Parantunut taloudellinen tilanne heijastuu myös investointiaikomuksiin, joiden määrä on edellisvuodesta jonkin verran kasvanut. Seuraavien 12 kuukauden aikana aikoo selluteollisuudessa investoida 79 prosenttia vastanneista, paperiteollisuudessa 76 prosenttia, kartonkiteollisuudessa 86 prosenttia, vaneriteollisuudessa 44 prosenttia ja sahateollisuudessa 64 prosenttia. Investoinnit eivät kuitenkaan juuri lisää kapasiteettia. Niiden pääsyinä ovat tuottavuuden kohottaminen ja tuotteiden laadun nostaminen. Vastanneista yrityksistä lähes kaikki investoivat kotimaahan.

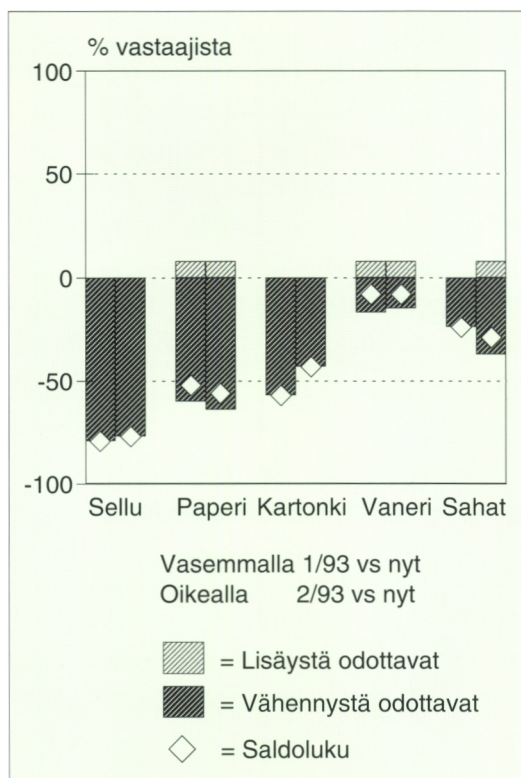
Huolimatta tuotannon odotettavissa olevasta kasvusta henkilöstön määrän ennakoitaan vähenevän edelleen kaikilla metsäteollisuuden toimialoilla (kuva 29). Etenkin sellu-, paperi- ja kartonkiteollisuudessa vastaajien enemmistö arvioi määrän yhä supistuvan.

Taulukko 6. Metsäteollisuuden tuotannon ja viennin muutokset vuonna 1993 verrattuna vuoteen 1992.

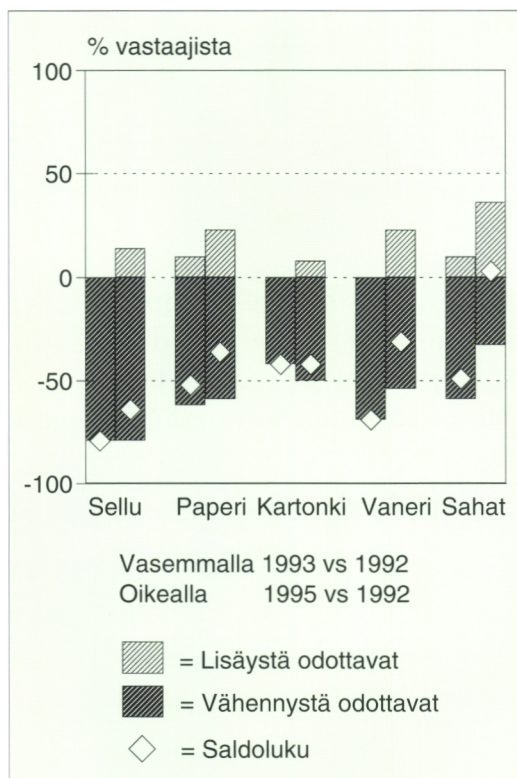
	Tuotanto, muutos-%	Vienti, muutos-%
Selluloosa	+ 10	+ 16
Paperi	+ 10	+ 6
Kartonki	+ 3	+ 4
Paperin ja kartongin jalosteet	+ 4	+ 6
Vaneri	+ 7	+ 8
Sahatavara	+ 9	+ 9

Taulukko 7. Metsäteollisuuden vientihintojen muutokset vuonna 1993 verrattuna vuoteen 1992.

	Vientihinnat, muutos-%
Sanomalehtipaperi	+4
Päällystetty aikakauslehtipaperi	+4
Päällystämätön aikakauslehtipaperi ...	0
Sellupohjainen päällystetty painopaperi	+4
Sellupohjainen päällystämätön painopaperi	+11
Aallotuskartonki	+7
Valk. mäntysulfaatti	+9
Lehtisulfaatti	+3
Mäntysahatavara	+4
Kuusisahatavara	+1
Täyskoivuvaneri	+6
Muut vanerit	+4

Kuva 29. Metsäteollisuuden henkilöstön kehitys vuonna 1993.

Kuva 30. Metsäteollisuuden kantohintaodotukset.

Taulukko 8. Metsäteollisuuden arviot kantohintojen kehityksestä.

Kantohintojen muutos	Vastaajia, %	
	ensi vuonna verrattuna kuluvaan vuoteen	seuraavien kolmen vuoden aikana
Nousu yli 10 %	–	1
Nousu 2–10 %	6	24
Muutos -2 – +2 %	32	25
Lasku 2–10 %	56	46
Lasku yli 10 %	6	4
Yhteensä	100	100

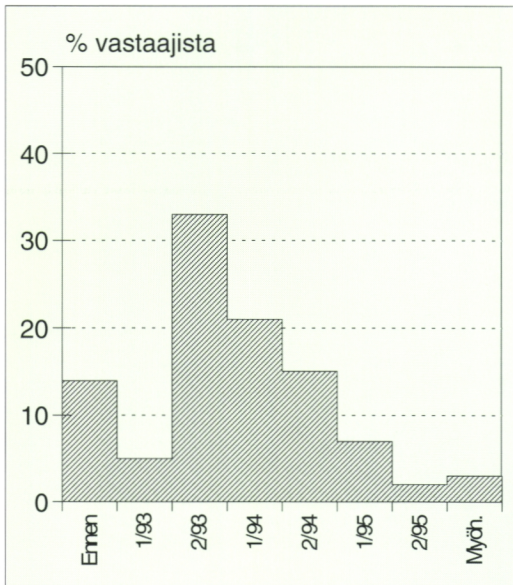
Lomautusten määrän sen sijaan odotetaan ensi vuonna vähenevän. Keskimäärin vain kolmasosa kaikista vastaajista ennakoi vuodelle 1993 lomautuksia. Lomautuksia jouduttaisiin tekemään eniten vaneriteollisuudessa (62 prosenttia vastaajista) ja vähiten selluteollisuudessa (ei yhtään vastaajaa).

Kuvassa 30 on esitetty metsäteollisuuden kantohintaodotukset. Vastaajien enemmistö uskoo kantohintojen alenevan paitsi vielä ensi vuonna myös seuraavien kolmen vuoden aikana. Hintojen laskun ei kuitenkaan arvioida olevan kovin jyrkän, suurin osa vastaajista odottaa noin 2–10 prosentin hinnanalaskua (taulukko 8).

43. Suhdannekäänteen ajoittuminen ja yrityksen toimintaan vaikuttavat tekijät

Kysynnän niukkuus ja ylikapasiteetti vielä ongelmina

Huolimatta siitä, että odotukset vuodelle 1993 ovat varsin optimistiset, suhdanteiden nousun selvää vahvistumista odotetaan vastausten mukaan useimmiten vasta vuoden 1993 loppupuolella (kuva 31). Toimialoittain arviot poikkesivat siten, että massa- ja paperiteollisuudessa suhdannekäännettä odotetaan myöhemmin kuin puutavarateollisuudessa. Paperi- ja kartonkitehtaat odottavat suhdanteiden kääntyvän nousuun useimmiten vuoden 1994 alkupuoliskolla ja sellutehtaat vasta vuo-

Kuva 31. Suhdannekäänteen ajoittuminen metsäteollisuudessa.

den 1994 loppupuoliskolla. Viimevuotiseen suhdannetiedusteluun verrattuna arviot ovat muuttuneet siten, että käänteen ajoittuminen on arvioitu kaikilla toimialoilla myöhäisemmäksi.

Saha- ja vaneriteollisuudessa kotimaan kysynnän niukkuus rajoittaa toimintaa seuraavien 12 kuukauden aikana selvästi useimmin. Mutta myös vientikysynnän niukkuus koetaan varsin monissa yrityksissä ongelmaksi. Kun vielä viime vuonna sahateollisuus arvioi raaka-ainekustannusten kehityksen useimmiten toimintaansa ra-

joittavaksi tekijäksi, ei tämänvuotisen tiedustelun vastaajista juuri kukaan maininnut tätä tekijää. Massa- ja paperiteollisuudessa yritysten toimintaa rajoittaa eniten eräiden tuotteiden ylikapasiteetti ja samoin kuin puutavarateollisuudessa myös vientikysynnän niukkuus.

Ympäristönsuojeluun liittyvien asioiden korostumisen on arvioitu asettavan metsäteollisuuden tuotannolle uusia vaatimuksia. Vastaajilta tiedusteltiin, aiheuttaako ympäristönsuojelu konkreettisia muutoksia yritysten toiminnassa jo lähitulevaisuudessa, parin seuraavan vuoden kuluessa. Massa- ja paperiteollisuudessa – etenkin kartonki- ja selluteollisuudessa – useimmat vastaajat odottavat muutoksia toimintaansa.

Sekä ilman- että vesiensuojelun kiristyvät vaatimukset aiheuttavat investointitarpeita. Vastaajat investoivat ilma- ja jätevesipäästöjen vähentämisen lisäksi kloorittomaan valkaisuun ja lisäävät henkilöresursseja ympäristökysymyksiä koskeviin selvityksiin. Myös pakkauksen kierrätysvaatimukset Länsi-Euroopassa aiotaan ottaa tuotantoprosessissa huomioon.

5. Metsänomistajien puukauppatiedustelu

Tiedustelu tehtiin postikyselynä lokakuussa ja se lähetettiin tuhannelle satunnaisotannalla valitulle metsänomistajalle. Vastauksia saatiin määräaikaan mennessä 605.

Maanviljelijöitä oli vastaajista 42 prosenttia, muissa ammateissa toimivia 55 prosenttia ja yhteisöjä 3 prosenttia. Vastaajat ilmoittivat myös metsänsä pääasiallisen sijaintikunnan ja kuinka paljon he omistavat metsää. Vastaajat edustivat keskimääräistä suurempia tiloja kuin koko perusjoukossa. Metsälön keskikoko oli 54 hehtaaria. Alueittain kyselyn tulokset eivät poikenneet toisistaan olennaisesti.

51. Puunmyynnit ja puuntuotanto

Rahan tarve kulutukseen yleisin puunmyynnin syy

Tänä vuonna puuta oli myynyt tai aikoi vielä myydä vastaajista 36 prosenttia. Puun myyntiä aikovista kaksi kolmasosaa ei kuitenkaan vielä ollut löytänyt ostajaa.

Myydyt tai myytäväksi aiottut leimikot olivat useimmiten tukkipuuvaltaisia. Suurin osa myyjistä ilmoittaa myyneensä tai aikovansa myydä puuta keskimäärin saman verran kuin tavallisesti.

Ensisijaisesti puunmyyntipäätökseen ovat vaikuttaneet rahan tarve kulutukseen tai investointien rahoittamiseen, mutta myös lainojen hoito mainitaan tärkeänä syynä. Omistajaryhmittäin vastaukset poikkeavat toisistaan. Maanviljelijät mainitsevat edellä mainitut kolme tekijää huomattavasti useammin kuin muut metsänomistajat. Muilla metsänomistajilla puunmyyntiin vaikuttanut syy oli usein metsänhoitoyhdistyksen suositus.

Puukauppoja on tehty kuluvana vuonna huomattavasti vilkkaammin kuin keskimäärin. Tämä siitä huolimatta, että hinnat ovat tuntuvasti laskeneet. Voidaan arvioida, että ainakin osaksi metsänomistajien taloudellinen tilanne on pakottanut puukauppoihin. Erityisesti tämä koskee maanviljelijämetsänomistajia. Päätehakkuiden suuri osuus kertonee myös rahan tarpeesta. Puunmyyntisulun ja metsäteollisuuden taantumien aiheuttama puukaupan hidastuminen on

luonnollisesti myös lisännyt myyntipaineita.

Ensi vuonna puuta aikoo myydä viidesosa vastaajista. Niitä, jotka eivät vielä osaa sanoa myyntiaiettaan, on saman verran. Metsänomistajista on aiempien tutkimusten perusteella keskimäärin noin 30 prosenttia vuosittain tehnyt puukauppoja. Jotta ensi vuonna markkinoilla olisi saman verran metsänomistajia kuin tavallisesti, pitäisi puolet "en osaa sanoa" -vastaajista päätyä puunmyyntiin.

Noin 60 prosenttia vastaajista suunnittelee tekevänsä metsänhoito- ja parannustoimenpiteitä ensi vuonna suunnilleen yhtä paljon kuin tavallisesti. Tulokset eivät eroa toisistaan omistajaryhmittäin.

Valtion myöntämien metsänparannusvarojen odotettavissa oleva supistuminen ei kyselyn mukaan vaikuttane ainakaan vielä ensi vuonna metsänhoito- ja metsänparannustöiden kokonaismäärään.

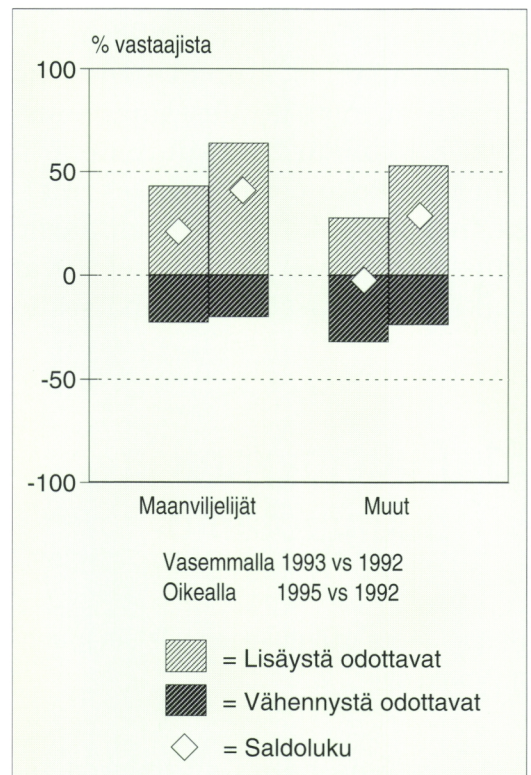
52. Kantohintaodotukset

Kantohintojen odotetaan nousevan

Metsänomistajien kantohintaodotukset vuodelle 1993 ovat erilaisia. Vastaajista 38 prosenttia odottaa kantohintojen pysyvän vielä ensi vuonna tämänvuotisella tasolla.

Kantohintojen nousua ja laskua odottavia on suunnilleen yhtä paljon eli kumpiakin noin kolmasosa vastaajista (taulukko 9).

Pidemmällä aikavälillä kantohintaodotukset ovat kuitenkin huomattavasti optimistisempia. Seuraavien kolmen vuoden aikana vastaajien enemmistö arvioi kantohintojen nousevan nykytasosta. Nykytasoon verrattuna selvästi korkeampia tai jonkin verran korkeampia kantohintoja vuonna 1995 odottaa yhteensä 58 prosenttia vastaajista.

Kuva 32. Metsänomistajien kantohintaodotukset.

Taulukko 9. Metsänomistajien arviot kantohintojen kehityksestä.

Kantohintojen muutos	Vastaajia, %	
	Ensi vuonna verrattuna kuluvaan vuoteen	Seuraavien kolmen vuoden aikana
Nousu yli 10 %	7	20
Nousu 2–10 %	26	38
Muutos -2 – +2 %	38	20
Lasku 2–10 %	19	15
Lasku yli 10 %	10	7
Yhteensä	100	100

Omistajaryhmittäin kantohinta-odotuksissa on eroja (kuva 32). Selvästi useampi maanviljelijä odottaa hintojen nousevan ensi vuonna ja seuraavien kolmen vuoden aikana kuin muu metsänomistaja. Myös niiden metsänomistajien, jotka aikovat myydä puuta ensi vuonna, arviot poikkeavat keskimääräisistä – 56 prosenttia heistä odottaa hintojen nousevan jo ensi vuonna.

Metsänomistajien ja metsäteollisuuden kantohintaodotukset ovat varsin erilaiset. Valtaosa metsänomistajista ennakoi – jos ei vielä ensi vuonna, niin ainakin lähivuosina – hintojen nousevan. Hintojen odotetaan usein nousevan myös varsin paljon. Metsäteollisuudessa arvioidaan hintojen useimmiten yhä laskevan, sekä ensi vuonna että kolmen seuraavan vuoden kuluessa.

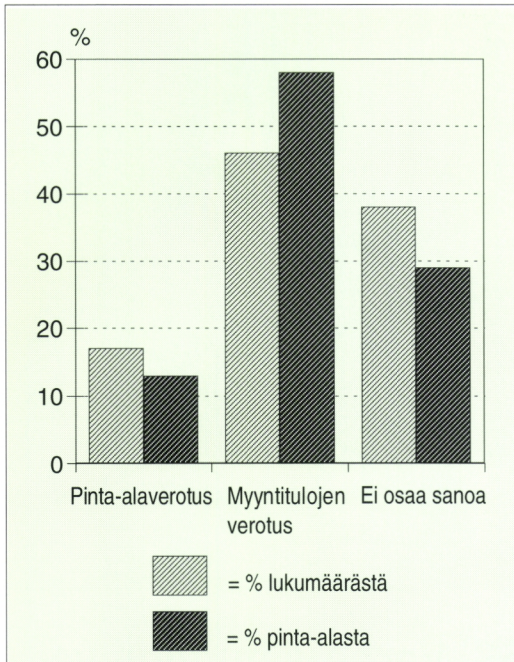
53. Verotusmuodon valinta

Valtaosa valitsee myyntitulojen verotuksen

Vielä vuonna 1992 metsäverolakia on tarkoitus muuttaa siten, että pinta-alaverotuksesta siirrytään myyntiverotukseen. Siirtymäkautena, joksi on suunniteltu 13 vuotta, metsänomistaja voi valita joko pinta-alaverotuksen tai myyntiverotuksen.

Metsänomistajilta kysyttiin kumman verotusmuodon he tulevat ensi vuonna valitsemaan. Vastaajien selvä enemmistö valitsee uuden myyntituloihin perustuvan verotusmuodon (kuva 33).

Omistajaryhmittäin veromuodon valinnassa oli eroja. Maanviljelijät aikovat jonkin verran useam-

Kuva 33. Metsänomistajien verotusmuodon valinta.

min pysyttäytyä pinta-alaverotuksessa kuin muut metsänomistajat. Myyntiverotukseen siirtyvillä on myös omistuksessaan enemmän metsää kuin pinta-alaverotuksen valitsevilla. Myyntiverotukseen siirtyvien metsäalan keskiarvo oli 68 hehtaaria ja pinta-alaverotuksen valitsevien 43 hehtaaria. Pinta-alalla painotettuna lähes 60 prosenttia metsäalasta siirtyisi myyntiverotuksen piiriin. Kun osa vastaajista, jotka eivät vielä osaa il-

moittaa kantaansa, siirtyy myös myyntiverotukseen, nousee osuus vielä nyt ilmoitetusta. Yksityismetsien pinta-alasta osuus voisi nousta noin 70 prosenttiin.

On arvioitu, että veromuodon muutoksen voimaantulon jälkeen puun tarjonta pienenee, koska myyntiveroon siirtyneet ovat realisoineet hakkuumahdollisuuksiinsa ennen myyntiveroa. Tiedustelun perusteella erityisen voimakkaita veromuodon muutoksen vaikutuksiin viittaavia tarjontareaktioita ei ole nähtävissä. Myyntiverotuksen valinneista 61 prosenttia (pinta-alasta laskettuna) oli myynyt tai aikoo myydä puuta vuonna 1992 ja 48 prosenttia aikoo myydä vuonna 1993. Pinta-alaverotuksessa pysyvistä sen sijaan 44 prosenttia oli myynyt tai aikoo myydä vuonna 1992, ja vain 29 prosenttia aikoo myydä vuonna 1993.

Myyntiverotukseen siirtyvistä siis näyttäisi olevan vuonna 1993 puuta myyviä 21 prosenttia vähemmän kuin vuonna 1992. Tämä vastaa ennakkokäsitystä veromuutoksen vaikutuksista. Selitystä siihen, että myös pinta-alaverotukseen jäivät myisivät nykyistä harvemmin, on sen sijaan haettava muista tekijöistä.

Valtakunnan metsien inventointi ja metsävaratietopalvelu

Valtakunnan metsien inventointi on maan kaikki metsät kattava metsävarojen seurantajärjestelmä. Se on tuottanut 1920-luvulta lähtien tietoja maankäytöstä ja erilaisten metsien pinta-aloista, puuston määrästä, kasvusta, rakenteesta ja laadusta sekä puuntuotantomahdollisuuksista. Metsien terveydentilaa ja metsätuhoja on arvioitu seitsemännestä inventoinnista (1977–84) lähtien.

Vuonna 1986 alkaneen kahdeksannen inventoinnin aikana on maastomittausten lisäksi otettu käyttöön satelliittikuvatieto ja numeerinen karttatieto. Niiden avulla saadaan metsävaratunnukset pienalueittain, esimerkiksi kunnittain tai metsätiloittain.

Valtakunnan metsien inventoinnin mittaustietojen ja metsää kuvaavien mallien avulla ennustetaan metsien pitkän ajan kehitystä ja suunnitellaan metsävarojen käyttöä. Inventoinnin tulokset julkaistaan tulosraporteissa, Metsätilastollisessa vuosikirjassa ja karttakokoelmissa. Kulloinkin mitatuille alueille tulokset julkistetaan vuosittain. Tilauksesta tehdään metsävaroja koskevia selvityksiä sekä toimitetaan tuloksia tilastoina, teemakarttoina tai tietokonetallenteina.

Lisätietoja: Erkki Tomppo, Sakari Salminen ja Markku Siitonen

Metsätilastollinen tietopalvelu

Metsätilastollinen tietopalvelu välittää ajantasaista tilastotietoa Suomen metsäsektorin kehityksestä. Tietopalvelu perustuu Metsäntutkimuslaitoksen varsinaiseen tilastotuotantoon ja tutkimustoimintaan sekä yhteistyöhön muiden tilastoviranomaisten ja metsäsektorin organisaatioiden kanssa.

Metsätilastolliseen vuosikirjaan kootaan tärkeimmät metsätilastot ja lisäksi tuloksia mm. valtakunnan metsien inventoinnista ja metsien terveydentilan seurannasta. Vuosikirjan ohella tietopalvelu julkaisee tilastotiedotteita, joissa pääosin kuukausittain esitetään tietoja mm. puun ostomääristä ja hinnoista, hakkuista, metsätalouden työvoimasta, puunkäytöstä ja metsäteollisuuden viennistä. Vuonna 1992 ilmestyy noin 90 erilaista tiedotetta. Tietopalvelussa laaditaan myös vuosittain valtioneuvostolle ehdotus metsäveroperusteista sekä tuotetaan tietoa puun kasvatuksen kuluista ja tilakohtaisista vähennyksistä.

Metsätilastollisen tietopalvelun erillisselvityksissä tutkitaan parhaillaan mm. puunkorjuun kustannuksia hankintahakkuissa ja pientalojen polttopuun käyttöä.

Lisätietoja: Martti Aarne, Eero Kakkuri, Eero Mikkola, Elina Mäki-Simola ja Esa Ylitalo

Yhteystiedot: Metsäntutkimuslaitos, metsien käytön tutkimusosasto, Unioninkatu 40 A, 00170 Helsinki, puh. (90) 857 051, telekopio (90) 625 308